

ÖREBRO

Ks 996/2016

Slutrapport sociala investeringar

Bryggan – från destruktiv frånvaro till måluppfyllelse

Beslutad i Kommunstyrelsen, den 9 juni 2020

Datum: 2020-06-09

Dokumentansvarig på politisk nivå: Kommunstyrelsen

Dokumentansvarig på tjänstemannanivå: Kommundirektör

Ansvariga för utvärderingen: Utvärderingsteamet för sociala investeringar

SAMMANFATTNING

Den sociala investeringen *Bryggan – från destruktiv frånvaro till måluppfyllelse* startade hösten 2017 och beviljades 12,2 miljoner kronor för genomförande under tre år. Bryggan är en förvaltningsöverskridande kommunal verksamhet och skapades som alternativ till externa skolplaceringar. Syftet med verksamheten är att kunna erbjuda ett sammansatt stöd i form av behandling i kombination med skolundervisning på hemmaplan till elever med problematisk skolfrånvaro i grundskolan. Utöver stöd till eleven ska Bryggan även erbjuda familjebehandlande insatser för att ge familjer stöd i att utveckla strategier för att stimulera till en ökad skolnärvaro. Ett team bestående av familjebehandlare, pedagog och fritidspedagog har erbjudit elever och deras familjer stöd- och familjesamarbete, färdighetsträning både i grupp och enskilt, familje- och individualterapi i kombination med individuellt anpassad undervisning. Den individuellt anpassade undervisningen har skett i samarbete med elevens hemskola och behandlingsinsatser har utgått ifrån Magelungens hemmasittarprogram. Totalt har 17 elever tagit del av Bryggans insatser, varav två elever endast deltagit i kartläggningsinsats.

Resultat av enkäter och intervjuer visar att elever, vårdnadshavare, skola och socialtjänst sammantaget är positiva till och mycket nöjda med Bryggans metod och arbetsätt. Det finns en positiv progression avseende elevernas skolnärvaro och måluppfyllelse. Angående elevernas mående visar resultaten från SDQ-mätningarna att elevernas problematik i genomsnitt upplevs som något förenklad efter insatsen. Det är däremot en stor variation på individnivå och kön och resultaten visar att insatsen har haft störst inverkan på flickor än på pojkar, vilket mest troligt har sin förklaring i att pojkarna enligt första SDQ-mätningen inte upplevde någon problematik. Det är sannolikt att Bryggan har en positiv inverkan på elevens skolgång mot ökad måluppfyllelse i skolan men såväl målgrupp som intagningsprocess bör definieras och bli tydligare så rätt individer blir aktuella för insats för att förutsättningarna för ökad måluppfyllelse ska bli de bästa möjliga.

Resultatet från den ekonomiska analysen visar att det kostar kommunen mindre att bedriva en verksamhet i egen regi jämfört med att köpa externa tjänster. Resultatet visar vidare att under den analyserade tidsperioden är det anmärkningsvärt få elever som fått insats, antingen i kommunal regi eller extern, och sedan återgått till hemskola eller till ett nationellt gymnasieprogram. Bryggan är dock mer kostnadseffektiv jämfört med referensalternativet, vilket framförallt är ett resultat av en lägre kostnad per insats och elev, därmed inte sagt att Bryggan är det mest kostnadseffektiva alternativet av samtliga tänkbara alternativ. Eftersom insattiden som en elev deltar i insatsen, individ- samt kontextspecifika faktorer med mera inte kontrolleras för samt avsaknad av kontrollgrupp, påverkas validiteten i de kausala slutsatserna som då försvagas.

Om en elev återgår till hemskolan kan måluppfyllelse och skolnärvaro anses ha förbättrats tillräckligt för att verksamheten ska anses lyckad. I genomsnitt deltar en elev i verksamheten under ett år, där flertalet av de elever som lämnat verksamheten påbörjat ett av gymnasieskolans introduktionsprogram. Troligtvis krävs det att eleven deltar i mer än ett år för att eleven ska bli aktuell för hemskolan igen men att de elever som deltagit i verksamheten varit för gamla när de blivit aktuella för verksamheten för att hinna förbättra sin måluppfyllelse så pass mycket. Vidare har inte verksamheten uppnått den kvantitativa målsättningen där antalet externa köp av skolplaceringar ska reduceras med 100 procent vilket dock, härrör till ålder på målgruppen där äldre

och yngre inte kan ihopblandas. Sammanfattningsvis blev de faktiska ekonomiska effekterna betydligt lägre än förväntat men resultatet visar fortfarande på en positiv nettoeffekt. Sammantaget justeras därmed återföringen till totalt 99 procent av den ursprungliga återföringsplanen.

Ovan slutsatser leder fram till följande rekommendationer:

- Verksamheten bör se över intagningsprocessen så rätt individer blir aktuella för insats.
- Verksamheten bör arbeta än mer preventivt och framförallt riktas mot yngre elever. På så vis kan hjälp erbjudas elever innan de hunnit utveckla alltför stor skolproblematik, dels har dessa elever längre tid att kunna delta i insatsen vilket förbättrar förutsättningarna för att eleven ska återgå till hemskola.

Utifrån utvärderingens rekommendationer, lämnas nedanstående förslag till implementering:

- Teamet fortsätter ge ett individanpassat stöd med behandling och skolundervisning i kombination, till elever med hemmasittarproblematik.
- Utökning av målgruppen till en yngre målgrupp i enlighet med ursprunglig intention.

I framtagandet av slutrapporten har följande personer medverkat:

Wenche Helgesen Dahl, projektledare Bryggan
Jonas Nyman, pedagog Bryggan
Lina Adolfsson, pedagog Bryggan
Leman Özgün, pedagog Bryggan
Agneta Lidestig, fritidspedagog Bryggan
Karin Augustsson, kurator Bryggan
Johanna Reuter, kurator Bryggan
Azita Iranipour, tidigare projektledare Bryggan

Ingela Pihlström, verksamhetsansvarig Bryggan, Centralt skolstöd, Kommunstyrelseförvaltningen
Anne Jeanson, bitr. avdelningschef Centralt skolstöd, Kommunstyrelseförvaltningen
Cedric Andersson, enhetschef, Socialförvaltningen
Berit Olsson, enhetschef Centralt skolstöd, Kommunstyrelseförvaltningen
Anna Andersson, verksamhetschef, Socialförvaltningen
Christina Berg, enhetschef, Socialförvaltningen
Eva Cading, enhetschef, Socialförvaltningen
Anna-Karin Adolfsson, enhetschef, Socialförvaltningen
Susanne Bergström, tidigare förvaltningschef, Socialförvaltningen
Margareta Borg, förvaltningschef, Förvaltningen förskola och skola

Ansvariga för utvärdering och slutrapport:

Karin Johansson, nationalekonom, Utvärderingsteamet för sociala investeringar
Yvonne Haneskog, processledare, Utvärderingsteamet för sociala investeringar

Projektägare: Margareta Borg, förvaltningschef, Förvaltningen förskola och skola

Datum för godkännande av projektägare: 2020-04-28

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1	BAKGRUND	7
1.1	Introduktion	7
1.2	Problemformulering.....	7
1.3	Syfte, målgrupp och målsättning.....	8
1.4	Utgångspunkt och metod för satsningen.....	9
1.5	Organisation	10
1.6	Förutsättningar.....	11
2	RESULTAT- OCH EFFEKTRDOVISNING SAMT ANALYS	12
2.1	Arbetsätt och metod.....	12
2.2	Genomförda aktiviteter	13
2.3	Resultat och analys - skolnärvaro och måluppfyllelse	15
2.4	Resultat och analys - enkäter.....	16
2.4.1	Resultat och analys - elever.....	16
2.4.2	Resultat och analys - vårdnadshavare.....	17
2.4.3	Resultat och analys - skola och socialtjänst	18
2.4.4	Sammanfattning resultat och analys enkäter	20
2.5	Resultat och analys SDQ-mätningar.....	20
2.6	Intervjuresultat.....	29
2.6.1	Förutsättningar	30
2.6.2	Metod och praktiskt arbetsätt.....	30
2.6.3	Samverkan.....	31
2.6.4	Målgrupp och måluppfyllelse.....	32
2.6.5	Andra effekter	33
2.6.6	Synpunkter kring implementering.....	34
3	EKONOMISK ANALYS	35
3.1	Kostnader.....	35
3.2	Ekonomiska effekter	39
3.3	Nettoeffekt, kostnadseffektivitet och lönsamhetsbedömning	42
3.4	Samhällsekonomiskt perspektiv.....	49
4	SLUTSATSER OCH REKOMMENDATIONER	51
4.1	Komponentanalys.....	52
5	FÖRSLAG TILL BESLUT	52
5.1	Förslag till implementering	52
5.2	Plan för återföring.....	52
5.3	Utvecklingsområden	55
6	UPPFÖLJANDE UTVÄRDERING	55

BILAGOR	56
Bilaga 1 – Utvärderingschema	56
Bilaga 2 – Nuvarande arbetsgång för placering på Bryggan	57

1 Bakgrund

1.1 Introduktion

Slutrapporten syftar till att utvärdera huruvida den sociala investeringen *Bryggan – från destruktiv frånvaro till måluppfyllelse* (härefter förkortad till *Bryggan*) har nått dess målsättningar, om satsningen har resulterat i förväntade effekter för målgruppen men också förväntade ekonomiska effekter för Örebro kommun. Vid genomförande av en social investering är det viktigt att genomförandet sker enligt tänkt metod och definierad målgrupp för att satsningen ska ha förutsättningar att uppnå målsättningar och förväntade effekter enligt ansökan. Inledningsvis beskrivs därför i kapitel 1 hur satsningen enligt ansökan var tänkt att genomföras. Därefter beskrivs förändrade förutsättningar under satsningens genomförande. I kapitel 2 redovisas resultat och effekter av insatserna till satsningens målgrupp samt tillhörande analys. De ekonomiska effekterna med tillhörande analys redovisas i kapitel 3. I kapitel 4 presenteras vilka slutsatser som kan dras av effektutvärderingen samt rekommendationer. I de avslutande kapitlen 5 och 6 lämnas förslag till beslut och beskrivning av indikatorer som bör följas i fortsatt utvärderingsarbete.

1.2 Problemformulering

Ett destruktivt normbrytande beteende, med bland annat långvarig skolfrånvaro som följd, är en problematik som kryper allt lägre ner i åldrarna. I de fall där problematiken har blivit komplex och långvarig behövs ofta behandlingsinsatser såväl till eleven som till familjen. Oftast krävs verksamhet där skolundervisning kan kombineras med behandlingsinsatser, nödvändiga för att eleven ska ges förutsättningar att uppnå målen i skolan. Enligt ansökan är andelen elever med problematisk skolfrånvaro omfattande i Örebro kommun. Vid tiden för ansökan har drygt 250 elever av de 6500¹ som finns inrapporterade i frånvarosystemet en frånvaro som motsvarar 20 procent av skolgången eller mer. En skolfrånvaro motsvarande minst en dag i veckan medför svårigheter att tillgodogöra sig kunskapsinhämtning som i sin tur minskar möjligheterna att uppnå gymnasiebehörighet. Men redan vid relativt låga nivåer av ogiltig frånvaro påverkas möjligheterna att uppnå måluppfyllelsen i skolan märkbart. Enligt ansökan visar statistik för årskurs 9 från läsåret 2014/2015 att så tidigt som vid 3–4 procent ogiltig frånvaro har andelen elever som uppnår godkänt i alla ämnen sjunkit till drygt 20 procent och meritvärdet till under 150. Vid 15 procent ogiltig frånvaro eller mer uppnår ingen elev godkänt i alla ämnen. Statistiken visar på behovet av att agera tidigt vid ogiltig frånvaro, men också att arbeta främjande och förebyggande för att undvika ogiltig frånvaro från första dagen.

Det saknas en verksamhet i Örebro kommun som kan hantera elever med destruktivt normbrytande beteende i behov av ett samordnat stöd med skolundervisning och behandling i kombination. Det resulterar i att i snitt 15 elever årligen placeras i extern verksamhet, vilket medför omfattande kostnader för såväl skola som Socialförvaltningen i Örebro kommun.

Satsningen *Bryggan* genomförs från och med våren 2017 och tre år framåt och har beviljats 12,2 miljoner kronor för sitt genomförande. Detta innebär att det vid tidpunkten för slutrapportens framtagande kvarstår några månaders arbete inom ordinarie tidsram för satsningen. Skälet till att

¹ Totalt går drygt 12 600 elever i Örebro kommuns kommunala grundskolor.

slutrapporten skrivs i detta skede är för att säkerställa underlag för beslut om implementering och eventuellt fortsatt arbete, i syfte att undvika glapp i verksamheten.

1.3 Syfte, målgrupp och målsättning

Genom att tillskapa en förvaltningsöverskridande kommunal verksamhet, som kan erbjuda ett sammansatt stöd i form av behandling i kombination med skolundervisning på hemmaplan, kan eleven få det stöd som behövs utan att hamna utanför sitt sammanhang. Utöver stöd till eleven behöver ofta hela familjen stöd i att utveckla strategier för att stimulera till en ökad skolnärvaro och familjebehandlande insatser ska därför erbjudas. För att minska det framtida behovet av sådan här typ av verksamhet behöver grundskolorna få stöd i att utveckla sitt främjande och förebyggande arbete för att uppmärksamma och åtgärda problematisk skolfrånvaro i ett tidigt stadium. Satsningen syftar därför också till att tillsammans med 15 utvalda grundskolor utveckla rutiner och metoder för ett systematiskt arbete för ökad närvaro i skolan.

Verksamheten planeras kunna erbjuda 15 årsplatser för grundskoleelever i behov av kombinerade insatser för skolgång och behandling. Ett trettiootal unika elever antas kunna erbjudas stöd under de tre år som satsningen genomförs. Eleverna kan bli aktualiserade för stöd inom verksamheten Bryggan på olika sätt – via Kompassen², direkt från hemskolan eller från Socialförvaltningen.

För elever som blir aktualiserade via Kompassen gäller att de insatser som Kompassen erbjuder har testats men inte visat sig vara tillräckliga. Då Kompassen bedriver ett konsultativt och handledande arbete gentemot skolorna kan de också uppmärksamma när en elevs föräldrar behöver behandlingsinsatser för att i sin tur kunna hjälpa och stötta sitt barn, och elever kan därför aktualiseras för verksamheten tillsammans med sina vårdnadshavare. Direkt från hemskolan kan elever aktualiseras i de fall alternativet är en omgående extern placering. För elever som kommer från HVB eller SiS-boende³ och inte har en hemskola att återvända till blir verksamheten Bryggan aktuell i en övergångsfas för både skolundervisning och professionellt stöd från HVB-struktur till hemmiljö. Det för att säkerställa en fungerande skolgång och undvika återplacering. För elever som är på väg till HVB eller SiS-boende blir verksamheten aktuell i de fall eleven inte har en fungerande skolgång innan placering. Verksamheten kommer inte kunna ta emot elever med pågående beroendeproblematik.

Enligt ansökan är därmed den målgrupp som är aktuell i satsningen följande:

- Elever i behov av kombinerad skolundervisning och behandling, samt deras familjer (målgrupp A).
- Elever som kommer hem från eller är på väg till HVB- eller SIS-placeringar (målgrupp B).

² Enligt ansökan är Kompassen den verksamhet inom Örebro kommun som då fanns för att stödja elever med långvarig skolfrånvaro och destruktivt normbrytande beteende, och är en del av Centralt skolstöd. Tillsammans med skolornas elevhälsoteam och pedagoger arbetar Kompassen intensivt under en begränsad period på maximalt sex veckor kring en enskild elev med behov av stöd.

³ HVB – Hem för vård eller boende. SiS-boende – Statens Institutionsstyrelsens särskilda ungdomshem där ungdomar kan omhändertras för vård eller frivillig vård enligt lag om (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU), lag (1988:870) om vård av missbrukare i vissa fall (LVM), socialtjänstlag (2001:453), SoL, lag (1998:603) om verkställighet av sluten ungdomsvård (LSU), från stat-inst.se

- 15 utvalda grundskolor som ges riktat stöd för att utveckla sitt främjande och förebyggande arbete kring problematisk skolfrånvaro (målgrupp C).

Enligt ansökan finns flera målsättningar med satsningen relaterade till Bryggans olika målgrupper:

- Familjer inom målgruppen erbjuds stöd- och behandlingsinsatser som bidrar till en positiv förändring i vardagen (avser målgrupp A).
- Fler inom målgruppen når gymnasiebehörighet efter årskurs 9 (avser målgrupp A).⁴
- Målgruppens närvaro i grundskolan ökar (avser målgrupp A).
- Målgruppen ges förbättrade möjligheter till en meningsfull fritid (avser målgrupp A).
- Grundskoleelever som varit externt placerade erbjuds stöd i samband med hemkomst, som underlättar återgång till hemskola och minskar risken för återplacering (avser målgrupp B).
- Grundskolan utvecklar metoder och rutiner för ett främjande och förebyggande arbete för att minska problematisk skolfrånvaro (avser målgrupp C).
- Målgruppens behov i ökad utsträckning kan mötas upp inom kommunal verksamhet (avser målgrupp C).

Det finns två kvantitativa mål för satsningen; antalet nya skolplaceringar i extern verksamhet ska minska med 100 procent, samt att den totala skolfrånvaron på de 15 utvalda grundskolorna ska minska med minst två procentenheter.

1.4 Utgångspunkt och metod för satsningen

För att kunna erbjuda elever med destruktivt normbrytande beteende ett individanpassat stöd med behandling och skolundervisning i kombination utgörs teamet i verksamheten Bryggan av resurserna familjebehandlare, pedagog och fritidsledare. Enligt ansökan behåller hemskolans rektor hela tiden ansvaret för eleven och för att säkerställa att eleven inte hamnar utanför sitt sammanhang sker all undervisning i nära samarbete med hemskolan. Under elevens vistelse i verksamheten får eleven därför möjlighet att lära känna en vuxen person från sin hemskola som kontinuerligt finns med i arbetet. Steget därefter är att hjälpa eleven att vistas på sin hemskola under begränsad tid för att så småningom öka närvaron på hemskolan och minska vistelsen i verksamheten. Verksamheten ska kunna erbjuda undervisning och stöd där eleven befinner sig, vilket i vissa fall kan innebära att knacka på dörren till hemmet. Det ska också finnas möjlighet att hitta flexibla lösningar, där det fysiska mötet varvas/kompletteras med möten via digitala hjälpmedel, så som interaktiva lärplattformar, chat, skype med flera. I verksamheten ska det också finnas möjlighet till att göra psykosociala och pedagogiska kartläggningar för att säkerställa rätt stöd i undervisningen.

Parallellt med skolundervisningen skapas ett behandlingsteam runt varje elev och deras föräldrar, för att kartlägga familjens och elevens behov av stöd och behandling. För att behandlingsinsatser ska kunna ges behöver ett biståndsbeslut finnas, utifrån en ansökan från vårdnadshavaren. Ofta behöver föräldrarna stöd och hjälp i att skapa förutsättningar för eleven att klara av och förbise hinder och närma sig skolmiljön. Vid behandling används Magelungens KBT-baserade metoder (Kognitiv beteendeterapi) för såväl eleven som familjen.

⁴ Antas vara den primära målsättningen med Bryggans verksamhet.

En fritidsledare finns i verksamheten för att arrangera fritidsaktiviteter till elever i behov av struktur på sin fritid. Fritidsledaren kan också finnas med som ett komplement i undervisningen, exempelvis genom att komplettera pedagogens arbete med skapande aktiviteter utifrån det ämne de ska fördjupa sig i.

För att nå minskad frånvaro krävs även ett aktivt främjande och förebyggande arbete på grundskolorna. Tillsammans med 15 skolor, tio F-6 skolor och fem högstadieskolor, ska satsningen därför tillsammans med skolorna utveckla metoder och rutiner för tidiga insatser vid skolfrånvaro. Skolorna ska ges kompetenshöjande insatser kring bland annat metoder för kartläggning och åtgärder, men också stöd i implementering av den framtagna kommunövergripande handlingsplan som finns för att främja närvaron i Örebro kommuns grundskolor.

1.5 Organisation

Bryggan är en samägd verksamhet mellan Kommunstyrelseförvaltningen, Förvaltningen förskola och skola, Socialförvaltningen samt Program barn och utbildning. Inledningsvis var Program barn och utbildning projektägare för satsningen, men ägarskapet övergick efter ungefär ett halvår till Förvaltningen förskola och skola. Verksamheten är uppbyggd kring behandling och skola som är integrerade i varandra och Bryggan erbjuder stöd och familjesamarbete, färdighetsträning både i grupp och enskilt, familje- och individualterapi i kombination med individuell anpassad undervisning. Det förvaltningsöverskridande gemensamma uppdraget kommer från hemskola och socialförvaltning. Ärenden som kan vara aktuella för Bryggan lyfts med en intagningsgrupp som träffas regelbundet och består av Bryggans verksamhetsansvarig, projektledare samt representanter från ledningsnivån inom socialtjänsten och förskola/skola. Sedan projektets start har ett gemensamt utvecklingsarbete pågått kring intagningsstrukturen tillsammans med berörda chefer. Under insatstiden ses uppdragen regelbundet över och revideras vid behov. Detta sker bland annat på uppföljningsmöten halvårsvis tillsammans med Bryggan, uppdragsgivare och vårdnadshavare. Vid uppföljningsmöten utvärderas insatsen, måluppfyllelse och elevens utveckling samt tas beslut om att eventuellt förlänga insatsen ytterligare.

I projektansökan avsågs följande tjänstefördelning: 2,0 tjänst familjebehandlare, 1,0 tjänst psykosocial kompetens, 1,5 tjänst pedagog/speciallärare, 1,0 tjänst fritidsledare, 0,25 tjänst projektledare. Under projekttiden har antalet medarbetare inte förändrats. Däremot har fördelningen av tjänster i projektet ändrats under satsningens genomförande för att bättre matcha behoven, exempelvis ökning med ytterligare en pedagog och motsvarande minskning med en familjebehandlare. Sedan projektstart har familjebehandlarna organisatoriskt tillhört socialtjänsten, medan pedagoger och fritidspedagog har funnits inom Centralt skolstöd. I mitten på januari 2019 samverkades en ny ledningsstruktur för Centralt skolstöd och därmed Bryggan. Bryggans nya ledning består av en verksamhetsansvarig och en ekonomiansvarig som även har personalansvar för Bryggans pedagoger. Bryggan har ytterligare en personalansvarig från socialtjänsten för familjebehandlarna. Den ursprungliga projektledaren slutade sin anställning i månadsskiftet januari-februari 2019 och den nya projektledaren som även arbetar som familjebehandlare tillträdde i februari 2019.

1.6 Förutsättningar

Efter 6–8 månaders förarbete startades Bryggan i augusti 2017. Planeringen för starten försenades på grund av brist på lämpliga lokaler samt svårigheter i rekrytering av personal. Bryggan fick i januari 2018 göra en omstart då fem av sex personalresurser som påbörjade arbetet i verksamheten valde att gå vidare till annat arbete. Det innebar att nyrekrytering pågick under vårterminen 2018. Bryggan flyttade verksamheten från Kvinnerstaskolans område till Örebro stadsbiblioteks lokaler under våren 2018. Hösten 2019 startades med att Bryggan hade full bemanning vid skolstart. En av familjebehandlarna är sedan slutet på juni 2019 föräldraledig och planeras inte återkomma under projekttiden. Ytterligare en familjebehandlare är föräldraledig från september 2019, även denna varar under resterande projektid. Detta innebär en förändring i personalgruppen och för projektet, därav beslut i samråd med Styrgrupp för samverkan att justera tjänstefördelningen genom att ersätta en av de vakanta familjebehandlartjänsterna med en pedagogtjänst. Detta under perioden 190812–200630. Genom detta upplägg kunde Bryggan behålla personal som har kännedom om elever och verksamhet. De nya medarbetarna påbörjade sin anställning i augusti 2019. Vid sjukskrivningar under hösten 2019 har Bryggans personalgrupp förstärkts med en kurator från Centralt skolstöd.

Under hösten 2018 påbörjades arbetet för att ge utvalda grundskolor ett riktat stöd för att utveckla sitt främjande och förebyggande arbete kring problematisk skolfrånvaro (målgrupp C). I början på 2019 gjordes bedömningen att inte fortsätta detta arbete med syfte att fokusera på projektets huvudsyfte, målgrupp A, för att fortsätta säkerställa den positiva utvecklingen. Styrgrupp för samverkan samtyckte till förslaget och arbetet med målgrupp C har tagits bort från projektbeskrivningen samt tillhörande målsättningar. Därmed finns inga aktiviteter och resultat att redovisa för målgrupp C. Följaktligen har inte den kvantitativa målsättningen om att ”den totala skolfrånvaron på de 15 utvalda grundskolorna ska minska med minst två procentenheter” kunnat uppnås. Målgrupp B har däremot varit en fortsatt målgrupp för satsningen. Men de behov som funnits i kommunen rörande målgrupp B har tillgodosetts av Centralt skolstöd. Med anledning av detta har Bryggan inte fått några förfrågningar avseende grundskoleelever som varit externt placerade och varit i behov av stöd i samband med hemkomst. Därmed finns inga aktiviteter och resultat att redovisa för målgrupp B och målsättning för arbetet med denna målgrupp (se avsnitt *Syfte, målgrupp och målsättning*) har inte kunnat uppnås.

I samråd med styrgruppen har vissa justeringar gjorts i utvärderingsschemat. Något område har lagts till och något område har tagits bort. Ett sådant område är effektmåttet andelen elever med godkända betyg som utökades till andel elever i målgruppen som ökar antalet uppnådda kunskapskrav och/eller terminsbetyg samt betyg. Detta med syfte att använda ett mer detaljerat effektmått för målgruppen i utvärderingsschemat. Under 2019 utökades och specificerades insamling av statistik avseende behandlings- och pedagogiska insatser, men även att intervjuer ska ske med elev och förälder vid avslutad insats på Bryggan. Detta för att kunna få en bild av eventuella förändringar i familjeklimat och i det vardagliga livet. Bryggan har sedan 2019 erbjudit eleverna sommarskola två veckor efter skolavslutning.

December 2018 beslutade Styrgrupp för samverkan att förskjuta projektiden med tre månader till 2020-06-30. Detta utifrån konsekvensanalys med förslag om tidsförskjutning av projektet. De

huvudsakliga skälen var att då Bryggans verksamhet är kopplad till skolorna är det mer naturligt att de tre åren satsningen pågår samstämmigt med tre läsår och inte kalenderår. Förutsättningar för förskjutningen fanns även inom beslutad budgetram. Sammanfattningsvis var bedömningen att en förskjutning med tre månader skulle skapa bättre förutsättningar för att nå förväntade effekter.

2 Resultat- och effektrevisning samt analys

I kapitlet redovisas resultat och effekter samt tillhörande analys av Bryggans arbete med att skapa bättre förutsättningar för en fungerande skolgång genom stöd- och behandlingsinsatser till elever och deras familjer (målgrupp A). Först beskrivs Bryggans arbetssätt och metod, därefter redovisas genomförda insatser. Slutligen redovisas och analyseras skolnärvaro och måluppfyllelse, samt resultat från enkäter, SDQ-mätningar och intervjuer.

2.1 Arbetssätt och metod

Bryggans arbetssätt och metoder anpassas för att hitta det bästa sättet för varje ungdom och dennes familj att få stöd i deras förändringsarbete. Magelungens manualbaserade behandlingsprogram för hemmasittare ligger till grund för Bryggans arbetssätt och bygger på ett arbete som är multimodalt, intensivt, på hemmaplan och med KBT som grund där elev, föräldrar och hemskola inbjuds att samverka för bästa resultat. Intensiteten på insatserna varierar utefter elevens behov. Ofta har eleven en lång historia av skolfrånvaro och isolering bakom sig. I dessa fall kan arbetet behöva inledas i hemmet och eleven kan behöva personligt stöd av Bryggans personal att ta sig till och från verksamheten. Arbetet bedrivs genom ett team bestående av pedagoger, familjehandlare och fritidspedagog som är kopplade till eleven och familjen. Arbetssättet utgår från systemteori och ett salutogent⁵ förhållningssätt med tydligt målfokus. Social färdighetsträning och positiv förstärkning genomsyrar både det pedagogiska arbetet och behandlingsarbetet och syftar till att stärka elevernas egna resurser och ger möjlighet att öva och utveckla sina färdigheter, detta sker både enskilt och i grupp. Utifrån att hemmasittarproblematiken är komplex och målgruppen ofta har behov inom andra områden än vad Bryggan kan tillgodose är samverkan en viktig del i Bryggans arbete. För att hjälpa elever och familjer att få rätt kompletterande stöd krävs ofta tvärprofessionell kompetens genom samordnade insatser inom hälso- och sjukvård och socialtjänst.

En insats på Bryggan kan delas in i tre faser: *kartläggning, behandling* och *vidmakthållande*.

1. En insats inleds alltid med en noggrann kartläggning med syfte att få en god överblick över elevens problem, vad som orsakat dem och vilka faktorer som vidmakthåller svårigheterna. Under kartläggningen träffar Bryggans familjehandlare och pedagoger eleven, föräldrarna, skolan samt eventuella andra viktiga aktörer runt eleven. Standardiserade screeningdokument och frågebatterier används vid kartläggning och en anamnestisk intervju⁶ genomförs. Kartläggningen resulterar i en beteendeanalys och beskrivningar av eleven, familjen och deras behov och ligger till grund för Bryggans och hemskolans pedagogiska upplägg och behandlingsinsatser. En insats på Bryggan bygger på en god

⁵ Fokus på det positiva som finns hos individen och i hans omgivning.

⁶ Intervju som syftar till att inhämta information som är av vikt för aktuell problematik (alternativt situation) samt historia av skolfrånvaro.

allians och kräver hög grad av delaktighet hos familjen. Det finns möjlighet att utföra mer intensiva behandlingsinsatser i hemmet om så krävs exempelvis om en elev är helt isolerad i hemmet. Genomförandeplaner upprättas utifrån ett samarbete med familj och socialtjänst och utformas i enlighet med arbetssättet BBIC (Barns Behov I Centrum).

2. Efter avslutad kartläggning följer behandlingsfasen och skolgång. Detta innefattar många olika moment och individanpassas alltid. Behandling kan ges i olika konstellationer; individuellt till eleven, i föräldrastödssamtal samt i familjesamtal. Vid arbete med ångest- och depressionsproblematik används evidensbaserade metoder. Ett vanligt sätt att introducera undervisning är att börja jobba med detta på en trygg plats som oftast är hemmet för att sedan successivt ta sig till Bryggan, för att jobba enskilt eller i grupp. På Bryggan anpassas undervisningsmiljön och uppgifterna. Elevens schema syftar till att eleven lyckas att genomföra planeringen, får positiva erfarenheter, dvs. en ominläring sker, och successivt utökas undervisningsstunder till lektioner, till dagar osv. Bryggan samarbetar med övriga aktörer kring familjen både inom kommun och region.
3. Den avslutande/vidmakthållande fasen påbörjas cirka sex månader innan insatsen planeras att avslutas. Den avslutande delen är relativt lång där behandlingsarbetet och undervisningen syftar till att förbereda eleven/familjen på kommande skolgång och fortsatta eventuella insatser. Samarbete med studievägledare på hemskola och gymnasium är en viktig del i arbetet. Ett behandlingsmoment i denna fas är exponering mot gymnasiet/ annan verksamhet, då eleven ofta har rädslor och ångest för framtiden och nya sammanhang. Vid avslutad insats erbjuder Bryggan en vidmakthållande kontakt för att stödja en fortsatt positiv utveckling.

2.2 Genomförda aktiviteter

Följande aktiviteter har genomförts.

Målgrupp A

Sedan projektstart, augusti 2017-februari 2020, har Bryggan tagit emot totalt 17 elever. Under projekttiden har satsningen kontinuerligt stabiliserats. Under 2019 har tolv elever med familjer erhållit pedagogiska- och behandlingsinsatser på Bryggan. I början på vårterminen 2020 har åtta elever beslut på insatsen Bryggan.

Kartläggningar

17 kartläggningar enligt Magelungens hemmasittarprogram har genomförts under projekttiden, dvs. samtliga elever med familjer som har insats på Bryggan har genomgått en kartläggning som ligger till grund för upplägg av behandlingsinsatser och pedagogiska insatser.

Behandlingsinsatser

Sedan projektstart har 2245 behandlingsinsatser genomförts fördelat på 15 elever och familjer. Antal genomförda insatser inom behandling, pedagogik samt aktiviteter avser 15 av projektets totala 17 elever utifrån att två elevers insatser avslutades efter kartläggning.

Familjebehandling innebär arbete med relation, kommunikation, samspelsmönster och roller i familjen. Behandlingen utgår från ett systemiskt förhållningssätt, vilket innebär att man ser familjen som en helhet där alla familjemedlemmar är viktiga delar och påverkar varandra. Familjebehandling

utgår från barns behov men i behandlingsarbetet ligger fokus framförallt på föräldraskapet. Tillsammans utforskas familjens styrkor och svårigheter med syftet att föräldrarna hittar vägar att påverka familjesituationen. Målet är att tillsammans med familjen hitta lösningar, förstärka det positiva och stärka relationer i familjen för att uppnå förändring. Arbetet kan bestå av samtal med hela familjen samt i olika familjekonstellationer. En stor del av arbetet avser stöd med strukturer i hemmet och familjen för att utveckla och behålla fungerande rutiner kring mat, sömn, beteendeaktivering och ADL (Allmän daglig livsföring). Individualterapi erbjuds till alla elever utifrån aktuell problematik eller diagnos. Vid ångesttillstånd och depression tillämpas KBT som är en evidensbaserad metod vid dessa tillstånd. Undervisning följer läsårsplaneringen för Örebro kommuns grundskolor men vid skollov fortlöper behandlingsarbetet och erbjuds och anpassas efter elevens och familjens behov.

Pedagogiska insatser

Sedan projektstart har 2827 undervisningsinsatser genomförts fördelat på 15 elever. Grunden i undervisningen är att hjälpa eleven att hitta fungerande strukturer och att få en känsla av att lyckas i skolan. Initialt är undervisningen på Bryggan intressestyrd och innefattar de ämnen eleven tycker om och har lätt för. Det är av vikt att eleverna får bygga kunskaper i sin egen takt och få sina behov av anpassningar och stöd i undervisningssammanhang tillgodosedda. All undervisning planeras tillsammans med elev, föräldrar och hemskola. Bryggans pedagoger och hemskolan planerar tillsammans för undervisning och betygssättning. Pedagogerna ansvarar för de anpassningar i lärmiljön som eleven har behov av, och arbetar mot att eleverna förutom att nå kunskapsmålen, även utvecklas som människor och finner sin väg in i vuxenlivet. Elever får färdighetsträna och utvecklas i samspel med andra ungdomar och vuxna för att främja elevernas sociala och känslomässiga utveckling. Undervisningen sker i Bryggans klassrum, grupprum eller vid behov i hemmet. Klassrummen är utformade för att erbjuda en lugn och trygg pedagogisk lärmiljö. Bryggan erbjuder en hög grad av följsamhet och individanpassning och en tydlighet som är på detaljnivå i alla moment för att minska stress och hjälpa eleven att kunna fokusera sin energi på skolarbetet. Vid raster erbjuds olika aktiviteter tillsammans med personal. Elever erbjuds frukost och lunch.

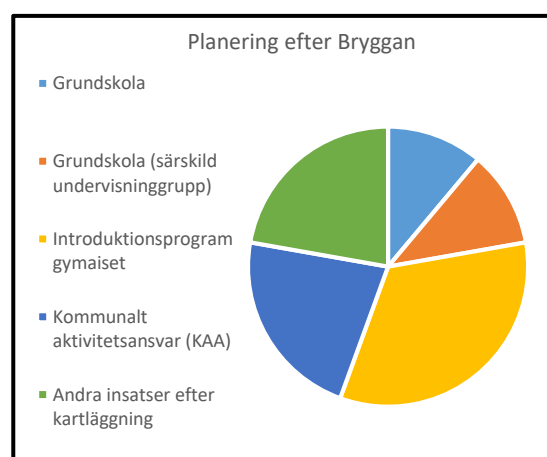
Aktivitetsinsatser

Sedan projektstart har totalt 404 aktivitetsinsatser genomförts. Aktiviteter genomförs enskilt eller i grupp vilka syftar till social färdighetsträning och att hjälpa eleverna att komma igång med fritidsintressen och fysisk aktivitet. Fritidspedagogen hjälper eleven till en fungerande struktur på fritiden. Stödet kan dels innefatta att följa eleven till fritidsaktivitet som finns i samhället, alternativt erbjuda fritidsaktiviteter i verksamhetens lokaler. Aktiviteterna som erbjuds utgår från elevens egna önskemål och behov. En gång i veckan är gruppaktivitet av fysisk karaktär schemalagd. Målet med aktiviteter är, precis som i undervisning och behandling, att hjälpa ungdomen att jobba med sina svårigheter och hinder och stärka och lyfta de styrkor och resurser eleven har och detta ökar ungdomarnas självständighet och självkänsla.

Efter avslutad insats

Av de nio elever som avslutad insats på Bryggan har:

- 11,1% (en elev) gått tillbaka till grundskolan/hemskola
- 11,1% (en elev) gått över till särskild undervisningsgrupp på grundskola i annan kommun
- 33,3 % (tre elever) påbörjat introduktionsprogram på gymnasiet
- 22,2 % (två elever) påbörjat kommunalt aktivitetsansvar (KAA)
- 22,2 % (två elever) har efter avslutad kartläggning fått andra insatser än Bryggan

2.3 Resultat och analys - skolnärvaro och måluppfyllelse

Det primära målet med Bryggan är i slutändan att fler elever ska gå ut årskurs nio och vara behörig till ett nationellt gymnasieprogram. För att nå dit är ökad skolnärvaro samt ökad måluppfyllelse⁷ i skolan en viktig pusselbit. Om en elev återgår till hemskolan kan antagandet göras att ovan faktorer förbättrats tillräckligt för att Bryggan kan anses ha varit en lyckad satsning (se vidare kapitel *Ekonomisk analys*).

Resultatet visar att under tidsperioden för Bryggans genomförande (dock enbart tom 2020-03-03) har 35 procent (sex elever) erhållit godkänt betyg i minst ett ämne. Av de elever som arbetat med något av kärnämnen (engelska, svenska och matematik) har 50 procent uppnått godkänt betyg i minst ett av dessa. Med anledning av att det vid tidpunkten för slutrapporten kvarstår fyra månader av satsningen tyder mycket på att fler elever kommer att uppnå godkänt betyg under resterande tidsperiod för Bryggans genomförande. En ytterligare aspekt att belysa, som också är central i den ekonomiska analysen, avser insattiden. Eftersom denna inte kontrolleras för i utvärderingen är ett rimligt antagande att de elever som blivit aktuella för verksamheten under höstterminen 2019 inte hunnit delta i verksamheten tillräckligt länge för att uppnå betyg. Bortrensad för dessa individer uppgår andelen elever som uppnått minst ett godkänt betyg till 40 procent och motsvarande andel som uppnått minst ett godkänt betyg i ett av kärnämnen uppgår till 62,5 procent. Om även de elever som enbart erhållit en kartläggning och sedan fått andra insatser rensas för uppgår motsvarande andelar till 46 procent respektive 62,5 procent.

Under antagandet att en ökning i antalet undervisningsdagar⁸ indikerar en ökad skolnärvaro visar resultatet ett positivt utfall. Det råder stor variation i antalet undervisningsdagar mellan de enskilda eleverna men i genomsnitt har skolnärvaron ökat med 130 procent, mätt som skillnad i antalet undervisningsdagar under elevens första respektive senaste termin på Bryggan. I denna beräkning är dels min -och maxvärde bortrensad, dels ingår enbart de elever som har två utfall, dvs de elever

⁷ Mätt med antal ämnen med betyget E

⁸ Undervisningsdagar definieras som skoldagar med lektioner som hålls på Bryggan. Många av Bryggans elever har utöver dessa skoldagar också behandling, aktiviteter och träning hemma och utanför skolan, vilket inte medräknas i dessa siffror. En del elever har bara den typen av aktiviteter och kommer inte längre än så innan de slutar åk 9.

som deltagit så pass länge att det finns data över undervisningsdagar för minst två terminer. Antalet elever med minst två utfall uppgår till åtta och av dessa visar två elever en negativ utveckling i skolnärvaro.

Det finns en problematik i att utgå från ovan data vid en bedömning av huruvida verksamheten varit lyckad eller inte. Dokumentationen under verksamhetens första år var bristfällig vilket medför att dataunderlaget från det året är ofullständigt. Till detta hör också att verksamheten avser insatser från socialtjänst och skola i kombination och som är individuellt anpassade. En konsekvens av detta, men också en styrka med verksamheten, är att för vissa elever har fokus legat på behandlingsinsatser medan för andra har fokus varit på skolverksamhet. Den komplexitet som det individuella upplägget medför påverkar också utfallet på skolnärvaro och måluppfyllelse.

Det är tydligt att några få mått inte visar hela sanningen vid en bedömning av om satsningen kan anses lyckad, utan det finns flera andra aspekter som mest troligt är lika viktiga för elevens framtida resa mot ökad måluppfyllelse inom skolan. Trots detta görs det förenklade antagandet att om en elev återgår till hemskolan har måluppfyllelse och skolnärvaro förbättrats tillräckligt för att verksamheten ska anses lyckad. Det bör dock tilläggas att beslut om återgång till hemskola eller fortsättning inom verksamheten sker var sjätte månad vid uppföljningsmöten med socialtjänst och skola. Här bedöms inte enbart skolnärvaro och måluppfyllelse såsom definierat i detta avsnitt utan en helhetsbedömning utifrån flera aspekter genomförs. Övriga aspekter som således också är viktiga vid den övergripande bedömningen av satsningen beaktas vid resultaten från enkät, intervju respektive SDQ-mätningarna.

2.4 Resultat och analys - enkäter

Inför slutrapporten skickades tre olika enkäter ut. Dels till elever och vårdnadshavare, dels till rektorer inom skolan och insatshandläggare inom socialtjänsten. Huvuddelen av enkäterna bestod av flervalsfrågor samt av fritextfrågor. Majoriteten av flervalsfrågorna åtföljdes av ett kommentarsfält där respondenten gavs möjlighet att motivera hens svar med syftet att synliggöra eventuella brister och förbättringsmöjligheter. För de frågor som inte var aktuella för samtliga tillfrågade fanns svarsalternativet ”Ej aktuell”. Nedan redogörs för de resultat som anses viktiga att lyfta för att ge en så rättvis bild av Bryggan som möjligt. Om inget annat anges är det majoritetens svar som presenteras.

2.4.1 Resultat och analys - elever

Enkäten som riktades till de elever som deltagit i insatsen Bryggan lämnades ut med syftet att fånga elevens upplevelse av Bryggan. Under tidsperioden för Bryggans genomförande och fram till tidpunkten för slutrapporten (HT 2017-VT 2020) har alltså 17 elever deltagit i verksamheten, varav sju elever har besvarat enkäten fullt ut. Av respondenterna är samtliga vid tiden för slutrapporten fortfarande inskrivna i verksamheten. Utifrån resultaten från intervjuerna som genomförts inför slutrapporten har det framkommit att Bryggans första år kantats av en del problem (se avsnitt *Intervjuresultat*). Till följd av detta finns skäl att tro att vilket år som eleven deltagit i insatsen kan påverka elevens upplevelse av insatsen. I genomsnitt deltar en elev i insatsen i 382 dagar⁹ vilket

⁹ Se kapitel *Ekonomisk analys*

innebär att respondenterna troligtvis inte deltagit i insatsen under dess första år. Detta medför att respondenternas representativitet kan ifrågasättas och därmed bör inte resultaten som presenteras nedan generaliseras till hela målgruppen.

Av resultatet framgår att eleverna har en mycket positiv upplevelse av Bryggan ur samtliga aspekter. Det framkommer av fritextfrågorna att eleverna anser att Bryggan passat dem mycket bra. Det är tydligt att eleverna upplever att de fått den hjälp de behöver för att återgå till skolverksamhet. Bryggan har skapat en trygghet för eleven där de känner sig både trygga och förstådda. Majoriteten av eleverna tycker att lektionerna fungerat bra och lyfter framförallt fram att eleven får möjlighet till mycket hjälp och stöd under lugna former.

Vidare framkommer av svaren en viss spridning i hur aktiviteterna som erbjuds inom verksamheten upplevts, allt från roliga till tråkiga och någon elev efterfrågar bättre planering. Vad gäller aktiviteterna utmärker sig utfallet en aning då det råder just en viss oenighet bland respondenterna. Av de svarande anger cirka en tredjedel att aktiviteterna passat mindre bra. Av kommentarsfältet framgår dock inte vad som föranlett svaret men troligtvis återkopplar det till ovan nämnda upplevelser.

Vidare framkommer av resultatet att eleverna uppskattat rasterna men att flera av de svarande ändå hellre arbetar under tiden för rasten. På frågan vad eleven är mest stolt över av deras egen prestation är majoriteten av eleverna mest stolta över att de kommit igång med skolarbetet och blivit mer självständiga.

Sammanfattningsvis framkommer en positiv bild av Bryggan ur elevens synvinkel. En aspekt som är värd att tänka på inför en implementering och som också en respondent betonat är att Bryggan passar bra till en början men när eleven utvecklas och blir mer självständig upplevs Bryggan för ”mesig” och där mer seriösa lektioner efterfrågas. Avslutningsvis, som redan påpekats, är det enbart elever som vid tidpunkten för enkäten fortfarande är inskrivna i Bryggan som besvarat frågorna. Det finns följaktligen en risk i att resultatet är en aning snedvridet då elever som avslutat Bryggan, av olika anledningar, inte finns med i svarsfrekvensen.

2.4.2 Resultat och analys - vårdnadshavare

För att inte missa något perspektiv har även vårdnadshavarna till de elever som deltagit i Bryggan, erhållit en enkät. Av vårdnadshavarna har 14 svar inkommit som besvarat samtliga frågor, vilket motsvarar vårdnadshavare för tio unika elever. Av dessa tio vårdnadshavare kan åtta matchas med en motsvarande elev som besvarat elevenkäten. Det innebär att två vårdnadshavare inte har en matchande elev som också svarat. Av de svarande finns både vårdnadshavare till barn som fortfarande är inskrivna i Bryggan samt vårdnadshavare vars barn inte längre är inskriven representerade.

Resultatet visar att majoriteten av vårdnadshavarna anser att syftet med Bryggans insatser varit tydligt och att samarbetet mellan vårdnadshavare och Bryggans personal har fungerat mycket bra. En liten andel anser att syftet inte varit särskilt tydligt och att samarbetet fungerat dåligt. Av resultatet framkommer att en bakomliggande anledning till de mer negativa svaren har sin grund i personalomsättning, där konsekvensen av denna varit att återkoppling till och insatser för somliga elever uteblivit.

Utifrån svaren kan slutsatsen dras att vårdnadshavarna på det stora hela är mycket nöjda med Bryggan som verksamhet. Vad gäller Bryggans arbete med såväl uppföljningsmöten, undervisning, stöd- och behandlingsinsatser, aktiviteter och föräldra- och familjestöd anser majoriteten av vårdnadshavarna att arbetet fungerat mycket bra. Utifrån svaren blir det tydligt att vårdnadshavarna främst uppskattat att Bryggans insatser varit anpassade utifrån den enskilde elevens behov och förutsättningar. För de elever som varit aktuella för utslussning anser majoriteten av vårdnadshavarna att den fungerat bra. För cirka 60 procent har dock en utslussning ännu inte varit aktuell.

Vidare blir det tydligt att Bryggans verksamhet har haft en stor, positiv, påverkan på eleven. Flera vårdnadshavare lyfter fram att Bryggan har betytt allt för hans barn. Verksamheten är en möjlighet för eleven att komma tillbaka till ett vanligt liv, må bättre och få en framtidstro. Vidare påpekar flera av vårdnadshavarna att de, som föräldrar, trots många försök inte lyckats nå fram till sitt barn och hjälpt hen. Tack vare Bryggan har nu barnet gått från att tidigare varit deprimerad och hemmasittande till att ta sig ut och engagera sig i skolan och uppnå godkända betyg. Flera vårdnadshavare påpekar att Bryggan varit en otrolig hjälp och ett stöd i processen att få barnet tillbaka mot skolverksamhet. Av resultaten går det att tyda att flertalet av de svarande upplevt en känsla av ensamhet och uppgivenhet innan Bryggan fanns men nu känner ett hopp inför framtiden.

Sammanfattningsvis visar svaren att majoriteten av vårdnadshavarna överlag är mycket nöjda med verksamheten. Syftet med Bryggan har varit tydligt och teamet inom verksamheten har erbjudit eleverna den hjälp, de förutsättningar och det stöd som behövs för att eleven så småningom förhoppningsvis ska kunna återgå till skolverksamhet. Resultatet visar att den övervägande delen av vårdnadshavarna i hög grad tror att Bryggan kommer att påverka deras barns fortsatta skolgång mot att uppnå måluppfyllelse i skolan. Utifrån resultatet framkommer emellertid ett visst missnöje bland somliga respondenter som kan härledas tillbaka till Bryggans första år. Det i sin tur bekräftar dels hypotesen att Bryggans första år kan påverka respondenternas svar och upplevelse av verksamheten, dels att representativiteten hos eleverna som besvarat enkäten inte är representativ hela målgruppen. Eftersom en bredare grupp av vårdnadshavare besvarat enkäten kan representativiteten hos vårdnadshavarna dock anses större än bland eleverna.

2.4.3 Resultat och analys - skola och socialtjänst

Inom skola och socialtjänst erhöll rektorer och insatshandläggare en enkät. Enkäten skickades ut till 16 personer, varav tio personer svarade. Av dessa svarade sex rektorer och fyra insatshandläggare. Resultaten nedan presenteras som ett samlat resultat (skola plus socialtjänst). Om det råder oenighet i svaren presenteras resultatet uppdelat på skola respektive socialtjänst. Av de svarande finns representanter för samtliga år som Bryggan pågått och majoriteten har arbetat inom verksamheten längre än 12 månader. Respondenterna kan därmed anses representativa utifrån tidsaspekten.

Resultatet visar i sin helhet på enhetlighet i svaren och såväl rektorer som insatshandläggare är överens om att Bryggan fungerat väl. Insatshandläggarna är emellertid än mer positiva än skolan, och har överlag upplevt att arbetet med Bryggan fungerat bättre än vad skolan upplevt, med undantag för de stöd- och behandlingsinsatser som erbjudits barnen, där insatshandläggarna är något mer kritiska jämfört med rektorerna. Sammanfattningsvis visar resultaten från skola och

socialtjänst att merparten av respondenterna ställer sig positiva till Bryggan och arbetssättet inom verksamheten.

Det övergripande målet med Bryggan uppges, som nämnt, bland annat vara en ökad måluppfyllelse i skolan hos målgruppen. Det är således intressant för beslut om en eventuell implementering huruvida personalen inom Bryggan tror att verksamhetens insatser kommer att påverka barnets fortsatta skolgång mot just ökad måluppfyllelse i skolan. Av svaren blir det tydligt att personalen tror på ökad måluppfyllelse och det råder enighet bland skola och socialtjänst där både rektorer och insatshandläggare anger att Bryggan sannolikt kommer att påverka barnets fortsatta skolgång. Det råder således inte bara enighet mellan rektorer och insatshandläggare i denna fråga, utan också mellan vårdnadshavare som angav att Bryggan i hög grad har betydelse för deras barns fortsatta skolgång mot ökad måluppfyllelse i skolan.

För att barnen ska ges ännu bättre förutsättningar för att nå måluppfyllelse i skolan betonar rektorerna och insatshandläggarna, i likhet med vad som framkommit under intervjuerna, vikten av samarbete mellan socialtjänst, vårdnadshavare och hemskola, där extra betoning på samarbetet med hemskolan framkommer. Det framgår också att undervisningen skulle kunna utvecklas och att det är av stor vikt att verksamheten kan erbjuda fler platser framgent då flertalet elever i behov av stöd just nu inte får detta. Avslutningsvis påpekas att arbetsgången kring Bryggan mellan skola och socialtjänst behöver vara tydligare, likaså vilken målgrupp som verksamheten riktar sig till.

Av resultatet framgår, som redan nämnt, att resurserna inom socialtjänsten är marginellt mer positiva jämfört med resurserna från skolan. Svaren visar till exempel att rektorerna inte är enhälligt nöjda med samarbetet med Bryggans personal samt med återkopplingen från Bryggan avseende information om barnets utveckling. Såväl socialtjänst som skola är därtill inte samstämmigt positiva med hur intagningsprocessen (läs, processen för att placera elever på Bryggan) fungerat, om än som påpekats ovan, överlag positiva. Med anledning av att det under intervjuerna framkommit att Bryggans första år var relativt problematiskt inom flera områden (se avsnitt *Intervjuresultat*), vilket också bekräftats av vårdnadshavare till elever som deltagit, kan det vara av vikt att analysera svaren givet de år och den tidsperiod som de svarande har deltagit, allt annat lika. På så vis kan eventuella skillnader i svaren identifieras och sedan härledas till om det kan vara en konsekvens av att tidsperioden som de svarande deltagit i verksamheten Bryggan skiljer sig åt.

Av analysen framträder ett något mer negativt mönster i svaren givet att respondenten deltagit i insatsen enbart under verksamhetens första år, allt annat lika. Till exempel framkommer att såväl samarbetet med Bryggans personal som återkoppling upplevs ha fungerat mindre bra. Det negativa mönstret försvinner dock när respondenten arbetat under 2017 och i mer än 12 månader¹⁰. Givet att respondenten arbetat längre än 12 månader inom verksamheten, men *inte* under år 2017, allt annat lika, framkommer något mer negativa svar avseende intagningsprocessen samt återkopplingen jämfört med ovan resultat. Utöver det visar resultaten likartade mönster som de resultat som framkom givet att individen deltagit under år 2017.

¹⁰ Det vill säga respondenten har arbetat under verksamhetens första år, men under en tidsperiod som sträcker sig över fler år.

Sammantaget tyder resultatet på att tidsperioden som respondenten har deltagit i insatsen kan påverka resultatet till viss del. Mönstret som urskiljs tyder då på en mer negativ erfarenhet av verksamhetens första månader som med tiden förändras åt det mer positiva. Detta mönster framträder även i resultatet från vårdnadshavarna. Å andra sidan är skillnaderna i svaren, givet ett specifikt år, allt annat lika, marginella, och i vissa aspekter framkommer även mer negativa erfarenheter även från respondenter som enbart deltagit under de senare åren men då i andra aspekter. På det stora hela tyder det därmed på att ett specifikt år inte har en signifikant betydelse för rektorer och insatshandläggares upplevelse.

2.4.4 Sammanfattning resultat och analys enkäter

Sammanfattningsvis visar resultaten från vårdnadshavarna, eleverna, rektorerna och insatshandläggarna att majoriteten varit mycket nöjda med Bryggans verksamhet. Det ska dock lyftas att de som inte varit nöjda istället varit mycket missnöjda. Av resultatet framträder ett svagt men negativt samband mellan Bryggans första år och upplevelsen av Bryggan. Som ett resultat av den höga personalomsättning som skedde under Bryggans första år uteblev såväl återkoppling till vårdnadshavare, som undervisning för vissa elever. Till följd av detta har ett missnöje uppstått men som snarare kan ha sin förklaring i personalomsättning än i kvalitetsbrister och brister i Bryggans syfte. En slutsats som kan dras är att under Bryggans första år drabbades eleverna i olika grad. Därefter har lärdomar dragits och verksamheten har utvecklats i positiv riktning där majoriteten av inblandade resurser, elever och vårdnadshavare idag är mycket nöjda med verksamheten.

Avslutningsvis är, som redan påpekats, en viktig aspekt respondentens representativitet för att resultatet ska ge en så rättvis bild som möjligt av verksamheten. Trots mycket positiva svar är det ett par som avviker åt andra hållet, speciellt avseende gruppen vårdnadshavare. En intressant aspekt är då att se om vårdnadshavare har samma bild som eleven eller om resultaten skiljer sig åt. På det stora hela har vårdnadshavare och elev liknande upplevelse av Bryggan med viss diskrepans där vårdnadshavarna i större utsträckning uttrycker ett missnöje jämfört med vad eleverna gör. En av anledningarna bakom detta kan vara att de elever som besvarat enkäten inte är helt representativa, där till exempel ingen av de vårdnadshavare som uttryckt missnöje kan matchas med tillhörande elev. Således bör detta beaktas vid en tolkning av resultatet från elevenkäten.

2.5 Resultat och analys SDQ-mätningar

För att mäta förändringar i målgruppens destruktiva, normbrytande beteende har en före- och eftermätning genomförts med mätinstrumentet *Styrkor och Svårigheter*, SDQ¹¹. SDQ är ett frågeformulär som består av två delar. Den första delen, bestående av 25 frågor, resulterar i följande fem olika delskalor: *Emotionella symptom*, *Uppförande problem*, *Hyperaktivitet*, *Kamratproblem* och *Prosocialt beteende*. Den sistnämnda delskalan utgör ett positivt mått på bland annat hur väl eleven kan visa hänsyn, dela med sig och vara hjälpsam. Höga poäng i denna delskala är således något positivt och indikerar avsaknad av problematik inom området. För övriga fyra delskalor innebär höga poäng att det föreligger en problematik, ju högre poäng desto mer problem. Dessa fyra delskalor summerar sedan till en total svårighetspoäng. Andra delen av mätinstrumentet beskriver problematik i

¹¹ SDQ: The Strengths and Difficulties Questionnaire

vardagen. I denna del besvaras exempelvis hur länge svårigheterna funnits, om de belastar andra individer samt om problematiken förorsakar eleven lidande.

För varje delskala kan en elev maximalt få tio svårighetspoäng, vilket innebär att den totala svårighetspoängen kan summeras till maximalt 40 poäng. För att estimeras och tolka hur svår problematik som föreligger finns referensvärden framtagna, vilka baseras på engelsk data¹². I nuläget finns ingen nationell data över hur mycket problem som kan definieras som normvärden för pojkar och flickor och därmed får de engelska normvärdena fungera som referensvärden. Det är dock viktigt att ha i åtanke att dessa data och värden inte är direkt översättningsbart till svenska förhållanden utan referensvärdena i Tabell 1 respektive 2 används snarare som en vägledning vid tolkningen av SDQ-resultaten. Som synliggörs i tabellerna delas elevens problematik in i *osannolik*, *möjlig* samt *trolig* problematik.

Frågeformuläret kan fyllas i av både vårdnadshavare och eleven själv. Inom ramen för satsningen har både elever och föräldrar besvarat SDQ-formuläret. För att kunna dra slutsatser huruvida insatsen påverkat eleven presenterar och fokuserar analysen framförallt på elevens självskattning av sin problematik och hur denna förändrats vid uppföljningsmätningen. I likhet med övriga analyser (se kapitel *Ekonomisk analys*) är det emellertid svårt att uttala sig om att det är just insatsen som isolerat föranlett eventuella förändringar i SDQ-mätningarna, utan det kan bero av andra kontextuella och individuella faktorer.

Tabell 1. Referensvärden SDQ- självskattning 11–17 år

Delskalor	Osannolik problematik	Möjlig problematik	Trolig problematik
Emotionella symptom	0–5	6	7–10
Uppförande problem	0–3	4	5–10
Hyperaktivitet	0–5	6	7–10
Kamratproblem	0–3	4–5	6–10
Prosocialt beteende	10–6	5	4–0
Problem i vardagen	0	1	2–10
Total svårighetspoäng	0–15	16–19	20–40

Källa: Användarstöd för SDQ, producerad av Sveriges Kommuner och Regioner inom ramen för Uppdrag Psykisk ohälsa. www.sdqwebb.se (2020-03-13)

¹² Se Improving Access to Psychological Therapies, IAPT.

Tabell 2. Referensvärden *SDQ*-föräldraskattning 3–16 år

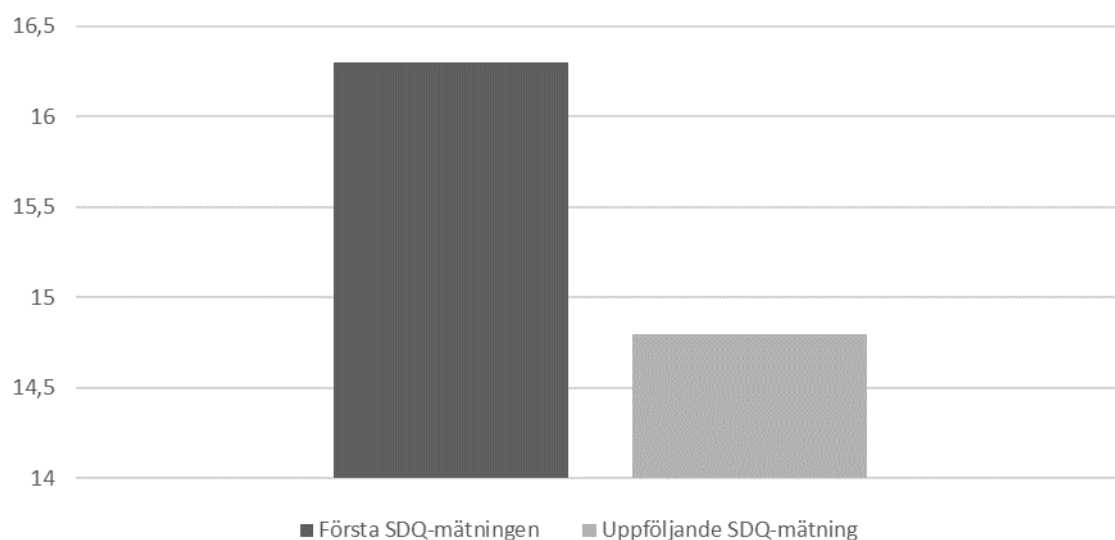
Delskalor	Osannolik problematik	Möjlig problematik	Trolig problematik
Emotionella symptom	0–3	4	5–10
Uppförande problem	0–2	3	4–10
Hyperaktivitet	0–5	6	7–10
Kamratproblem	0–3	3	4–10
Prosocialt beteende	10–6	5	4–0
Problem i vardagen	0	1	2–10
Total svårighetspoäng	0–13	14–16	17–40

Källa: Användarstöd för *SDQ*, producerad av Sveriges Kommuner och Regioner inom ramen för Uppdrag Psykisk ohälsa. www.sdqwebb.se (2020-03-13)

Under tiden för satsningens genomförande har, som redan nämnt, 17 unika elever deltagit i insatsen. Av dessa har totalt tio elever genomfört en första - respektive uppföljande mätning med *SDQ*-instrumentet. I genomsnitt har eleven deltagit i insatsen i 12,5 månader vid den uppföljande *SDQ*-mätningen. Om hänsyn tas till extremvärden har eleven i genomsnitt deltagit i insatsen i cirka 11 månader vid den uppföljande mätningen¹³. Därtill har 13 unika föräldraskattningar genomförts som registrerat både en första och en uppföljande mätning. Av självskattningarna har fyra flickor och sex pojkar genomfört två *SDQ*-mätningar, samtliga i åldern 14–16 år. För att få en snabb överblick över resultatet på aggregerad nivå presenterar Diagram 1 den genomsnittliga totala svårighetspoängen utifrån elevernas självskattning, både vid den första och den uppföljande mätningen. Diagram 2 presenterar den genomsnittliga svårighetspoängen per respektive delskala. Därefter vidgas analysen till att undersöka om det föreligger variationer på individnivå. Som redan nämnt kan total svårighetspoäng summeras till maximalt 40 poäng och maximal poäng per delskala är tio poäng.

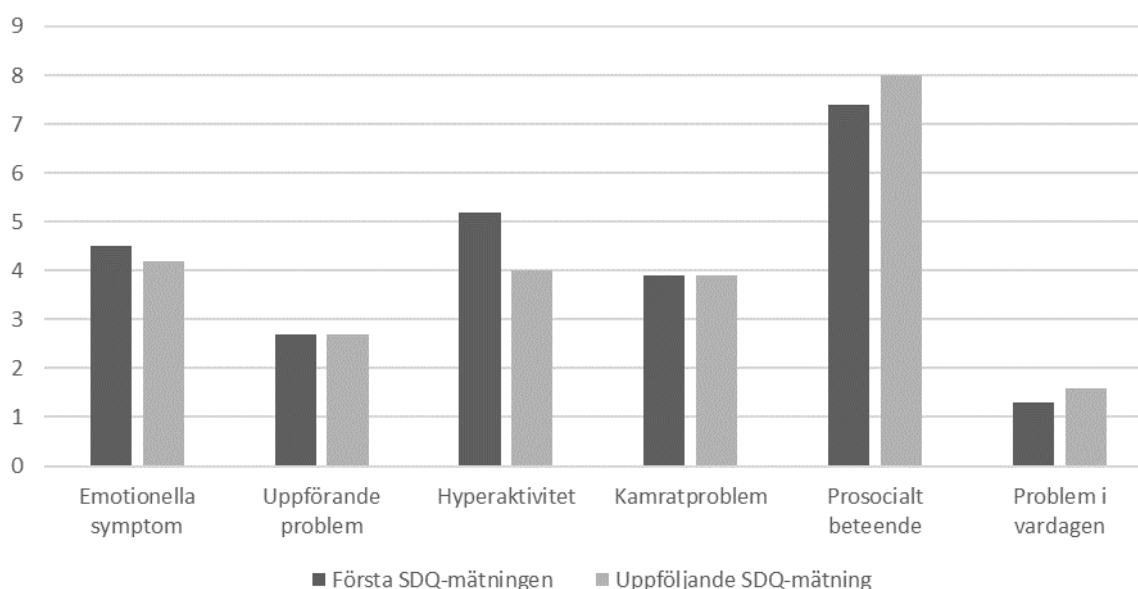
¹³ Tidsintervall i månader: [7–26], rensat för extremvärden: [7–17]. Observera att i genomsnitt deltar en elev i verksamheten i 382 dagar (se kapitel *Ekonomisk analys*).

Diagram 1. Genomsnittlig total svårighetspoäng i SDQ-mätning, alla elever, självskattning

Av Diagram 1 framgår att den genomsnittliga totala svårighetspoängen minskat med 1,5 poäng, från 16,3 till 14,8 poäng mellan mättillfällena. Med utgångspunkt i referensvärdena innebär förändringen i genomsnittlig total svårighetspoäng att på aggregerad nivå har eleverna i genomsnitt gått från möjlig problematik till osannolik problematik. Med anledning av att förändringen i total svårighetspoäng i relation till referensintervallen är relativt liten kan emellertid inte den positiva förflyttningen tolkas entydigt som att det är osannolikt att det föreligger problematik vid andra mätningen.

Diagram 2. Genomsnittlig svårighetspoäng i respektive delskala i SDQ-mätning, alla elever

Not: Ett högt värde i delskalan *Prosocialt beteende* ska tolkas som positivt.

Resultatet från första mätningen visar att majoriteten av eleverna befinner sig i kategorin osannolik problematik i samtliga delskalor. Det innebär att redan vid den första mätningen är det få elever som till synes verkar ha problem. Av Diagram 2 framgår dock, bland annat, att den största positiva

skillnaden i delskalorna efter den första och den uppföljande mätningen visar sig i delskalan *Hyperaktivitet*. I genomsnitt har denna delskala minskat med 1,2 svårighetspoäng mellan mätpunkterna. Ett framträdande resultat är att delskalan *Problem i vardagen* har ökat med i genomsnitt 0,3 poäng. Notera att trots låga poäng i denna delskala föreligger, enligt referensvärdena, möjlig till trolig problematik. För delskalan *Prosocialt beteende* har den genomsnittliga poängen ökat med 0,6 vilket alltså är positivt. Övriga delskalor ligger på samma nivå alternativt har förändrats marginellt mellan mätpunkterna.

Den lägre totala svårighetspoängen som framgår av Diagram 1 tyder således på en positiv progression, om än inte särskilt stor, för eleverna på aggregerad nivå.¹⁴ På individnivå är det däremot inte självklart att samtliga elever upplevt en positiv förändring. Vid en närmare analys på individnivå blir det tydligt att trots den till synes positiva progressionen på aggregerad nivå råder varierad utveckling bland de enskilda individerna. I delskalan *Hyperaktivitet*, som hade den största absoluta positiva förändringen i genomsnittlig svårighetspoäng, visar resultatet från mätningarna en positiv förflyttning mellan svårighetsgraden av problematik för två elever. För en elev urskiljs däremot en negativ utveckling. Av resultatet framgår vidare att i delskalan *Kamratproblem*, där majoriteten av eleverna vid första mätningen estimerat sin problematik som möjlig, har vid den andra mätningen en elev haft en positiv progression avseende förändring i svårighetsgrad medan tre elever haft det motsatta. Vidare syns också variationer inom delskalan *Emotionella symptom*. Mellan de två mätningarna har tre elever upplevt en positiv progression och förenklat sin problematik medan två elever haft en negativ utveckling. I delskalan *Prosocialt beteende* har en elev gått från trolig problematik till osannolik och därmed haft en positiv progression. Avslutningsvis visar resultatet att tre elever upplever sin problematik inom delskalan *Uppförande problem* som svårare medan två elever istället har förenklat sin problematik.¹⁵ Nedan (se Tabell 3) presenteras resultatet från en flödesanalys över samtliga elever och dess utveckling mellan mättillfällena, avseende såväl förändrad svårighetsgrad som förändrat antal svårighetspoäng.

Resultatet från de två SDQ-mätningarna visar att vid första mätningen upplevde sex elever ha osannolika problem utifrån den totala svårighetspoängen. Vid den andra mätningen syns en försämring där fem elever nu skattar sin problematik som osannolik. Vidare visar första mätningen att utifrån den totala svårighetspoängen har fyra elever trolig problematik. Vid den uppföljande mätningen uppgår siffran till tre elever. Resultatet visar därmed, på aggregerad nivå, en positiv progression från trolig till möjlig problematik för en elev samt en negativ utveckling för en elev som i den totala svårighetspoängen gått från osannolik problematik till möjlig problematik.¹⁶

¹⁴ Med *positiv progression* avses att individen förändrat svårighetsgraden av problematik till en lägre grad, tex från möjlig till osannolik problematik. *Negativ utveckling* avser motsatta. Notera att i Tabell 3 inkluderas även förändring i antal svårighetspoäng i positiv progression respektive negativ utveckling.

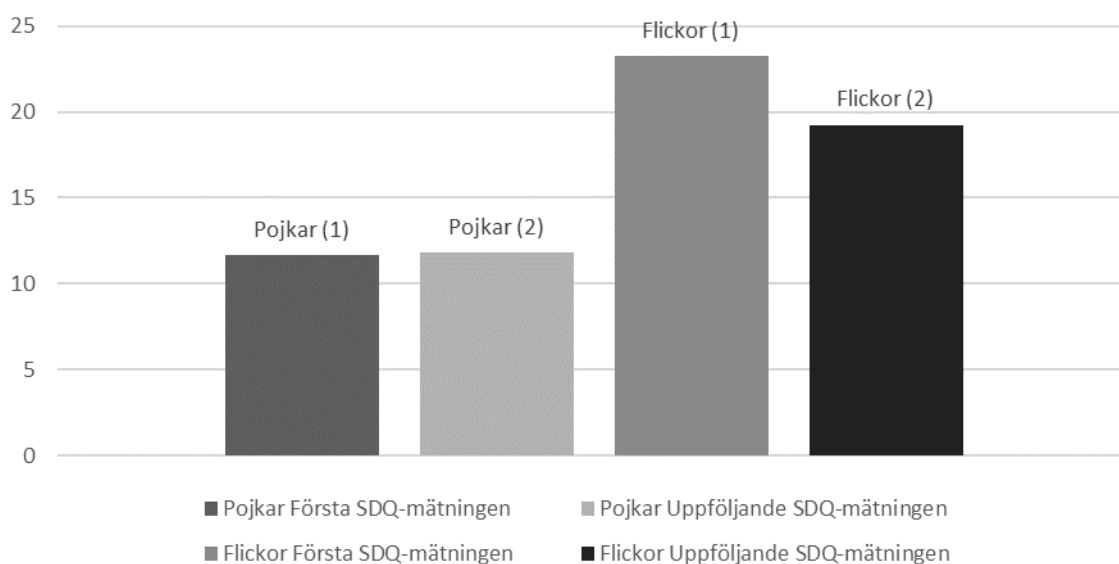
¹⁵ Observera att detta avser förändring i vilken **nivå** av svårighetsgrad (*osannolik*, *möjlig* eller *trolig*) som elevens problematik skattas. Eftersom flera poäng faller inom en nivå (se referensvärden) kan utfallet bli att den genomsnittliga svårighetsgraden inte ändras mellan första respektive andra mätningen men i själva verket har dock flera elever rört sig mellan svårighetsgraderna. Utöver detta kan det förekomma förändring i *antal poäng* även om förändringen inte leder till förändrad grad av problematik. Förändring i antal poäng presenteras nedan i Tabell 3.

¹⁶ Observera att det inte nödvändigtvis är samma elever som estimerat sin generella problematik som *osannolik/möjlig/trolig* vid de olika mättillfällena. En konsekvens av variationen i utveckling i delskalorna på individnivå

Den andra delen av SDQ-instrumentet som avser *Problem i vardagen* är extra intressant ur flera aspekter. Dels, i relation till övriga problemområden, upplever många elever problematiken inom detta område som svårast (andelen elever som upplever trolig problematik i vardagen vid den första mätningen uppgår till 40 procent), dels visar den uppföljande mätningen att inom detta område har den totala svårighetspoängen i genomsnitt ökat på aggregerad nivå. På individnivå visar resultaten att två elever haft en positiv progression och förenklat sin problematik i denna delskala medan två elever estimerat sina problem i vardagen som värre än innan insatsen och därmed upplevt en negativ utveckling. På aggregerad nivå tar denna rörelse dock ut varandra och syns därmed inte i resultatet.

Med utgångspunkt i den variation i utveckling som existerar mellan mättillfällena kan dels en analys betingat på kön, dels en flödesanalys på individnivå vara angelägen, allt annat lika. På så vis kan eventuella områden där skillnader i problematik mellan pojkar och flickor föreligger identifieras. En annan aspekt som motiverar flödesanalysen på individnivå är resultatet från första mätningen där utfallet antydde att få elever upplevde en problematik från första början. Frågor som då uppstår är dels vilka elever detta motsvarar, dels om verksamheten, utifrån SDQ-mätningarna, nått rätt individer. Diagram 3 presenterar genomsnittlig total svårighetspoäng i SDQ-mätningen uppdelat på flickor och pojkar. Diagram 4 och 5 presenterar svårighetspoäng per respektive delskala uppdelat på kön. Tabell 3 presenterar resultatet från flödesanalysen.

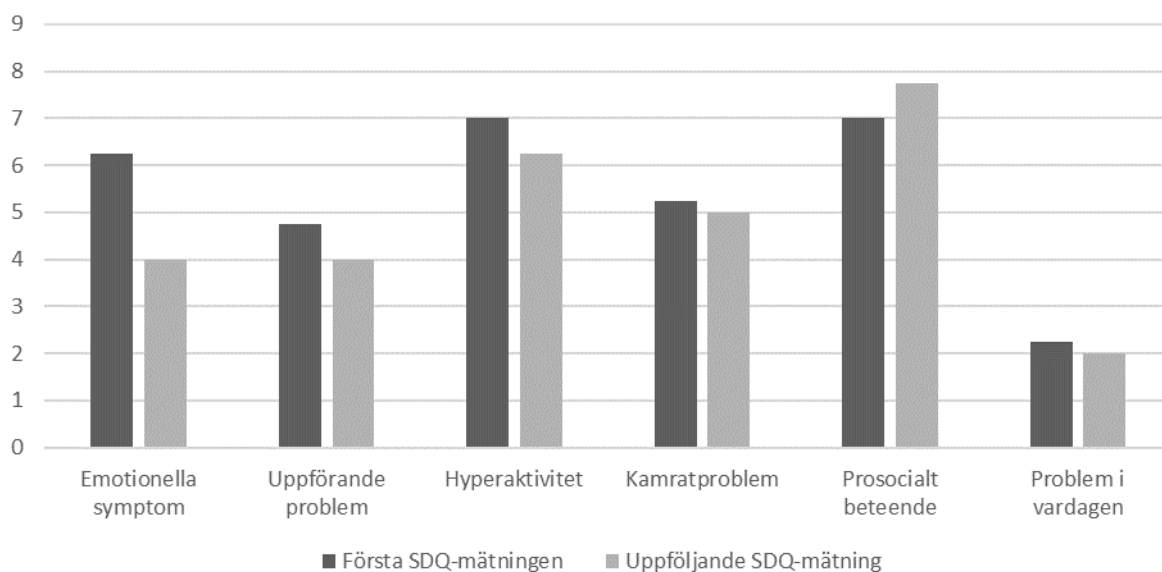
Diagram 3. Genomsnittlig total svårighetspoäng i SDQ-mätning, uppdelat per kön, självskattning

är att det förekommer en rörlighet även mellan svårighetsgraden av problematik avseende den totala svårighetspoängen. Exempelvis: av resultatet framgår att vid första mätningen estimerar *sex elever* sin problematik som osannolik utifrån den *totala svårighetspoängen*. Vid den andra mätningen skattar *fem elever* sin problematik som osannolik. Men det är inte enbart en elev som förändrat sin totala svårighetspoäng så pass att svårighetsgraden, enligt referensvärdena, påverkats utan fler elever kan ha haft en positiv alternativt negativ utveckling som påverkat totalpoängen. På aggregerad nivå syns emellertid inte den rörelse som tar ut varandra. Se vidare resultatet från flödesanalysen i Tabell 3.

Det mest framträdande resultatet som åskådliggörs av Diagram 3 är den skillnad i genomsnittlig total svårighetspoäng som existerar mellan könen. Av Diagram 3 framgår att vid första mätningen estimerar flickor sin problematik som trolig i genomsnitt. Den totala svårighetspoängen har vid den andra mätningen minskat med fyra svårighetspoäng. Trots att resultatet visar en förbättring i genomsnitt för flickor estimeras problematiken fortfarande som trolig. Vidare framgår att pojkar i genomsnitt estimerar sin problematik som osannolik. Mellan de två mätningarna har den genomsnittliga totala svårighetspoängen inte förändrats nämnvärt. Av allt att döma estimerar flickor sin problematik som svårare jämfört med pojkar. Anledningen bakom detta är dock svår att uttala sig om. Som framgår nedan bekräftas elevskattningarna av föräldraskattningarna vilket medför att skillnader i skattad problematik som har sin förklaring i könsskillnader till viss del kan förkastas. Det bör också påpekas att resultatet inte är generaliserbart till andra elever. Trots det ges en indikation på olikheter mellan könen vilket motiverar en djupare analys för att se om det finns specifika områden där betydande skillnader i problematik förekommer. Genom att identifiera dessa områden, tillsammans med resultatet från flödesanalysen, kan informationen användas framgent vid en eventuell implementering.

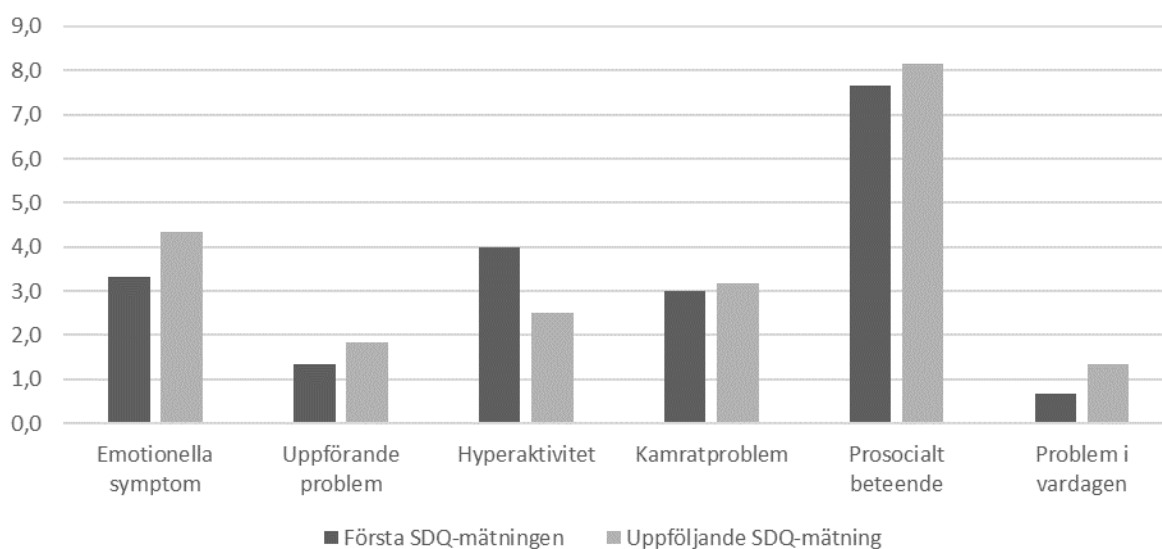
Diagram 4. Genomsnittlig svårighetspoäng i respektive delskala i SDQ-mätning, flickor

Not: Ett högt värde i delskalan Prosocialt beteende ska tolkas som positivt.

Diagram 4 åskådliggör att flickor upplever svårast problematik inom delskalan *Hyperaktivitet* vid första mätningen. Vid andra mätningen har flickor haft en marginell positiv progression inom detta område. Även emotionella symptom utmärker sig, likaså problem i vardagen, där flickor hamnar högt i antal svårighetspoäng jämfört med pojkar (se Diagram 5).

Diagram 5. Genomsnittlig svårighetspoäng i respektive delskala i SDQ-mätning, pojkar

Not: Ett högt värde i delskalan Prosocialt beteende ska tolkas som positivt.

Det mest framträdande resultatet som tydliggörs i Diagram 5 är den negativa utvecklingen som pojkar upplevt inom flera områden. I likhet med flickor så upplever pojkar svårast problematik inom delskalan *Hyperaktivitet* vid den första SDQ-mätningen, relativt de andra områdena, även om det enligt referensvärdena inte föreligger någon egentlig problematik. Sammantaget visar resultaten att störst absolut skillnad i problematik mellan flickor och pojkar vid första kartläggningen föreligger inom delskalan *Uppförande problem* och vid andra mätningen i delskalan *Hyperaktivitet*¹⁷.

Tabell 3. Resultat flödesanalys

Progression/utveckling	Totalt	Antal flickor	Antal pojkar
Positiv progression*	6	3	3
Positiv progression och förändrad svårighetsgrad av problematik	2	2	0
Negativ utveckling*	4	1	3
Negativ utveckling och förändrad svårighetsgrad av problematik	2	0	2

Not: Inom positiv progression respektive negativ utveckling faller de elever som haft förändring i *antal* svårighetspoäng. Det i sin tur betyder nödvändigtvis inte att svårighetsgraden i problematiken förändrats. De elever vars svårighetsgrad också förändrats mellan mättillfällena redovisas separat. *Notera att i Tabell 3 inkluderas såväl förändring i antal svårighetspoäng men oförändrad svårighetsgrad som förändring i antal svårighetspoäng och förändring i svårighetsgrad i begreppen positiv progression och negativ utveckling, jämfört med tidigare då enbart förändring i svårighetsgrad inkluderades i begreppen. Den utveckling som enbart avser den förändring som resulterat i ändrad svårighetsgrad redovisas separat i Tabell 3.

¹⁷ I genomsnitt har flickor 3,45–3,75 svårighetspoäng mer i dessa delskalor.

Flödesanalysen visar att på individnivå har sex elever, varav hälften flickor och hälften pojkar, haft en positiv progression i den totala svårighetspoängen utifrån antal poäng. Av dessa sex elever har två flickor haft så pass stor positiv progression att svårighetsgraden av problematiken har förändrats mellan mätperioderna. Med anledning av att flickor estimerat sin problematik som svårare jämfört med pojkar kan detta resultat anses förväntat. Av tabellen framgår därtill att fyra elever, varav en flicka samt tre pojkar upplevt en negativ utveckling mellan mättillfällena. I detta fall har två pojkar upplevt så pass stor negativ utveckling att deras problematik skattas som svårare vid andra mättillfället.

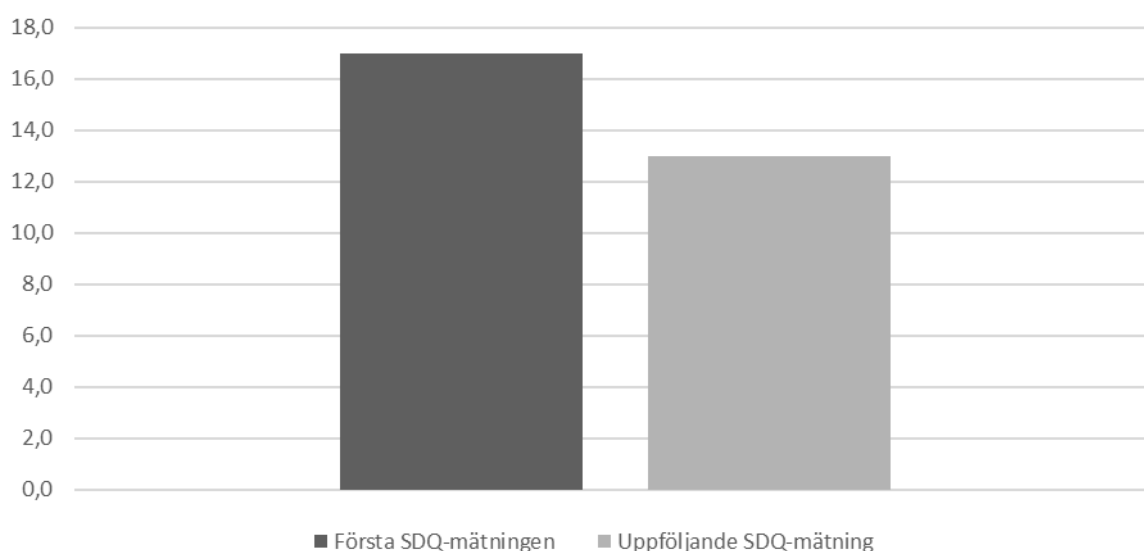
Sammantaget visar resultatet såväl variationer uppdelat på kön men också per individ. Resultatet tyder på ett mönster där pojkar upplever mindre problematik vid första mätningen men visar sedan på en sämre, och i vissa fall till och med negativ, utveckling, jämfört med flickorna. Majoriteten av flickorna, 75 procent, har haft en positiv progression medan motsvarande andel pojkar är 50 procent. På det stora hela har 60 procent upplevt en positiv progression men enbart 33 procent av dessa har haft en så pass positiv utveckling att deras problematik förenklats (motsvarande 20 procent av totalen). Förklaringen bakom denna siffra är troligtvis att samtliga pojkar estimerat sin problematik som osannolik från början och därmed finns ingen möjlighet för pojkar att ha en positiv progression *och* förändrad svårighetsgrad av problematik. Resultatet är således avhängigt flickornas utveckling. I detta fall har 67 procent av flickorna som upplevt en positiv progression också förändrat svårighetsgraden. Resultatet från pojkarnas självskattning belyser dock om rätt individer verkligen nåtts och tagit del av insatsen. Med anledning av att samtliga flickor estimerat sin problematik som trolig vid första mättillfället förklaras, i likhet med ovan, varför ingen av flickorna har haft en negativ utveckling *och* förändrad svårighetsgrad av problematik. Till följd därav är förmodligen förändring i *antal svårighetspoäng* mer representativ avseende hur insatsen påverkat eleverna jämfört med förändring i nivå av svårighetsgrad. Inför beslut om en eventuell implementering är det nödvändigt att resultatet från flödesanalysen, i samband med en översikt av intagningsprocessen, beaktas.¹⁸

Slutligen genomfördes 13 unika föräldraskattningar. Föräldraskattningen visar en förändring i genomsnittlig total svårighetspoäng på fyra poäng mellan mättillfällena. Resultatet visar att eleverna, enligt föräldraskattningarna, i genomsnitt gått från trolig problematik till osannolik problematik. I likhet med det aggregerade resultatet utifrån elevskattningarna kan resultatet dock inte tolkas som att det inte föreligger någon problematik alls vid andra mättillfället. Det mest centrala resultatet utifrån föräldraskattningarna är den positiva progressionen i delskalan *Problem i vardagen*. Till skillnad mot eleverna skattade föräldrarna denna problematik som betydligt svårare vid första mättillfället men som vid andra mättillfället mildrats¹⁹. Jämfört med föräldraskattningen upplever eleverna störst förändring inom delskalan *Hyperaktivitet* medan, som påpekats ovan, upplever föräldrarna störst förändring inom delskalan *Problem i vardagen*.

¹⁸ Notera att det givetvis finns svårigheter i användningen av standardiserade skattningsinstrument och att resultatet från pojkarnas SDQ-mätning nödvändigtvis inte betyder att de inte tillhör målgruppen. Övriga enkätresultat indikerar snarare det motsatta vilket innebär att det troligtvis förekommer en problematik i användandet av SDQ-instrumentet som mått på förändring i normbrytande beteende.

¹⁹ Vid första mättillfället uppgick den genomsnittliga, aggregerade, svårighetspoängen i delskalan *Problem i vardagen* på 1,3 poäng, utifrån elevskattningen. Motsvarande svårighetspoäng utifrån föräldraskattningen var fyra poäng.

Diagram 6. Genomsnittlig total svårighetspoäng i SDQ-mätning, alla elever, föräldraskattning

Vid en jämförelse av föräldraskattning och elevskattning på individnivå bekräftas elevernas självskattning vid första mättillfället, då nästan samtliga vårdnadshavare anger samma svårighetsgrad av problematik som deras barn. Därefter tyder resultatet på att vårdnadshavare för flickorna även vid andra mättillfället anger samma utveckling som sitt barn. Vad gäller vårdnadshavare för pojkar framkommer en viss variation i estimerad utveckling mellan mättillfällena där förälder och barn inte är helt samstämmiga. Det går dock inte att urskilja något mönster i detta fall.

Sammanfattningsvis visar resultatet i SDQ-mätningarna, både från elevskattningarna samt föräldraskattningarna, en positiv progression i genomsnitt på aggregerad nivå. Detta innebär således att såväl elev som vårdnadshavare borde uppfatta problematiken som något förenklad efter insatsen. Emellertid visar resultaten en stor variation på individnivå och uppdelat per kön där flertalet elever, framförallt pojkar, också upplevt en negativ utveckling inom flera områden. Resultatet åskådliggör att flickor estimerar sin problematik som svårare i genomsnitt jämfört med pojkar vilket mest troligt förklarar varför insatsen haft störst inverkan på flickornas utveckling jämfört med pojkarnas. En aspekt som är viktig att beakta framgent avser vilken förändring i svårighetspoäng som är rimlig att förvänta mellan mättillfällena. Även om resultaten tyder på en positiv förändring är frågan om förändringen är tillräckligt stor utifrån vad som kan förväntas. Avslutningsvis är det som sagt svårt att uttala sig huruvida det är den specifika insatsen som isolerat påverkat förändringen i elevens problematik, eller om det är andra bakomliggande faktorer som orsakat förändringen. Eftersom resultatet visar på stora individuella variationer kan andra bakomliggande förklaringar inte förkastas.

2.6 Intervjuresultat

Sju öppna intervjuer har genomförts, i grupp eller individuellt, med nuvarande och tidigare projektledare, fritidspedagog, pedagoger, kuratorer och familjebehandlare i teamet, ansvariga enhetschefer och verksamhetschef inom socialtjänsten, enhetschef, verksamhetsansvarig och bitr. avdelningschef inom Centralt skolstöd, samt berörda förvaltningschefer, varav en tillika projektägare. Totalt har 18 personer deltagit på intervjuerna, som syftat till att fånga sådana kvalitativa aspekter som inte synliggjorts av övriga uppföljningsdata. Intervjuerna har, utifrån en strukturerad intervjumall,

fokuserat på hur satsningens mål och resultat har uppnåtts, samt hur upplevda positiva effekter respektive hinder och svårigheter har uppstått och visat sig. Vidare har diskussioner förts kring behov av fortsatt utveckling och eventuell implementering. Nedan redovisas resultaten från samtliga intervjuer, sammantaget under respektive rubrik.

2.6.1 Förutsättningar

Av intervjuerna framgår att Bryggan startade sin verksamhet höstterminen 2017. Verksamheten startade snabbt för att det enligt flera av de intervjuade fanns en förväntan om det. Alla intervjuade lyfter fram att förutsättningarna egentligen inte var på plats för att kunna starta verksamheten. Bland annat var satsningen på grund av det höga tempot inte tillräckligt förankrad hos berörda verksamheter, framförallt socialtjänsten. Detta medförde att rekryteringsprocess av familjebehandlare fick bromsas, enligt flera av de intervjuade. Förutom att rekryteringen tog tid lyfter tidigare projektledaren att en otydlighet i roller och vad som låg på projektledare påverkade uppstarten, hade *"behövt mer stöd i det runtikring för att komma igång"*. Bryggan var lokaliserad till Kvinnersta, i lokaler som inte var anpassade för verksamheten, enligt flera av de intervjuade. Det fanns även otydlighet kring Bryggans uppdrag, metod och arbetssätt. Enligt chef på socialtjänsten hade det behövt vara en längre process för att bygga den nya verksamheten. Som konsekvens blev arbetsmiljön ohållbar och alla i personalgruppen, förutom en medarbetare, valde att lämna verksamheten. Den kvarvarande medarbetaren gick på föräldraledighet sommaren 2018, enligt projektledare och bitr. avdelningschef.

Under våren 2018 var fokus att få ihop verksamheten, arbeta med befintliga elever och rekrytera personal, samtidigt som verksamheten flyttade till andra lokaler centralt i Örebro. Från hösten 2018 var det nystart för Bryggan och verksamheten var fullt bemannad. *"Det tog väldigt fart och blev väldigt bra"*, enligt enhetschef Centralt skolstöd.

2.6.2 Metod och praktiskt arbetssätt

Under den första tiden när förutsättningarna inte var på plats försökte Bryggans team att arbeta så gott man kunde utifrån Magelungens hemmasittarprogram, enligt enhetschef socialtjänsten. Från hösten 2018 har däremot teamet arbetat metodiskt utifrån programmet, enligt verksamhetsansvarig och projektledaren. Programmet är ingen manual i sig utan sätter en ram för ett arbetssätt, som ska formas utifrån de behov som finns, enligt enhetschef socialtjänsten. Kärnan med arbetssättet, enligt de intervjuade är att kombinera undervisningsinsatser och behandlingsinsatser för både elev och familj och under *"ett tak"*. Mål sätts för både skola och behandling, vilka ska gå i varandra. Det finns inga färdiga lösningar, eftersom allt är individanpassat, vilket också är styrkan, enligt projektledaren. Arbetssättet handlar om att vara flexibel och följsam mot var elever och familjer är i processen och anpassa insatser därefter, enligt verksamhetsansvarig. *"Man möter eleverna där de faktiskt befinner sig. Och att man jobbar med hela familjen, att man börjar i hemmet, och metodiskt jobbar sig tillbaka in i den skolmiljön, och väldigt individuellt"*, enligt enhetschef Centralt skolstöd. Tidigare förvaltningschef Socialförvaltningen lyfter vikten av föräldraperspektivet, att föräldrar är delaktiga i insatsen. Målet är att eleven ska tillbaka till sin hemskola efter tiden i Bryggan, och därför ska hemskolan vara med i hela processen. Då elever i Bryggan har gått på högstadiet har teamet behövt arbeta upp rutiner för att få vidare elev till gymnasiet eller andra studier. *"Vi har prövat oss fram och att det har känts viktigt just att inte bara släppa eleven för att den gått ut grundskolan och tänka att nu är ni redo att stå på egna ben... []det vi har satsat väldigt mycket på är att det ska få ta tid att bygga relation, bygga allians*

och då att bara kapa på en gång och så ska man komma in i en ny kontext...[]en form av utsluss har vi kallat det där eleverna har haft en fortsatt kontakt med oss”, enligt teammedarbetare. Som stöd i arbetet har Bryggan haft en handledare hos Magelungen, som de har kunnat ha dialog med om arbetssättet, vilket har varit till fördel, enligt tidigare projektledaren.

Det flexibla arbetssättet ställer krav på teamet och att de känner sig trygga i sin roll och kompetens och att familjebehandlarna har erfarenhet av att ha arbetat med familjer på olika sätt, enligt projektledaren. För att kunna svara upp mot behoven och vara flexibel krävs även en flexibilitet i resurserna i Bryggan, enligt flera av de intervjuade. Enligt projektledaren är de nu två familjebehandlare, vilket medför en sårbarhet, ”å andra sidan, i dagsläget när vi har fler elever på plats än vad vi har i hemmen så är det en fördel att vara tre lärartjänster, så det följer ganska mycket målgruppens behov av hur vi ska vara, men jag kan nog säga att vi har varit starkare när vi har varit tre familjebehandlare”. Enligt teammedarbetare hade rollen som familjebehandlare stärkts av om det funnits en arbetsterapeut på plats, som hade kunnat bidra med kunskap om vilka verktyg som finns att tillgå.

Enligt flera av de intervjuade har man sedan Bryggans start haft stora ambitioner gällande intagningsprocessen. Enligt flera enhetschefer på socialtjänsten fanns det en svårighet att få in strukturen i det praktiska arbetet tillsammans med skolorna - vilken är gången för att aktualisera ett ärende, vilka kan få Bryggan och i relation till andra stödinsatser med mera. ”Varför det är lite svårt är att det krävs beslut från två förvaltningar, både skola och socialtjänst, de måste synkroniseras, och man behöver ha en tydlighet, vart man ska vända sig när en förfrågan om Bryggan är aktuell och i vilken ordning beslut fattas”, enligt verksamhetsansvarig. Berörda verksamheterna Centralt skolstöd, socialtjänst och barn och utbildning såg att intagningsstrukturen behövde utvecklas. Under 2019 har intagningsgruppen prövat att arbeta enligt det utvecklade arbetssättet, vilket är betydligt förenklat, enligt de intervjuade. Enligt enhetschef socialtjänsten är gången att alla andra tänkbara insatser först ska vara uttömda inom Centralt skolstöd, därefter kan rektorer fatta beslut om särskild undervisningsgrupp för eleven och intagningsprocess till Bryggan kan påbörjas.

Enligt projektägaren är Bryggan en driftverksamhet och reflekterar över om möjligheterna till styrning och insyn hade varit större om Bryggan hade funnits organiserad i driften, istället som en stödverksamhet kopplad till programnämnden.

2.6.3 Samverkan

Enligt projektledaren fungerar samarbetet bra med skolorna och den responsen teamet fått från skolorna är att de är nöjda med teamets regelbundna kontakt. Detsamma gäller med socialtjänsten, det fungerar bra, med skillnaden att där är det färre insatshandläggare som berörs. Teamet lyfter fram att ju längre Bryggan hunnit arbeta desto mer inarbetat är deras arbetssätt med skolorna och socialtjänsten, vilket underlättar i samverkan. Arbetssättet ställer höga krav på kommunikation mellan Bryggan, skola och socialtjänst, enligt en teammedarbetare, ”vi måste möta upp detta med respekt att det kan se olika ut på olika skolor, den biten man kan förbättra”.

Samarbetet inom teamet beskrivs av projektledaren som positivt, ”jag tycker att det har fungerat fantastiskt bra, att vi sluter upp för varandra. Vi har en arbetsgrupp som är fantastiskt lojal, flexibel och man täcker upp för varandra”. Detta har varit tydligt de senaste 1,5 åren när de både haft sjukskrivningar och föräldraledigheter, men trots det ”är inte en enda dag vi haft en elev som inte har kunnat komma till

Bryggan (läs Bryggans skolverksamhet) *för att det inte finns någon på plats.*” Det täta samarbetet i teamet beskrivs som avgörande för arbetet, enligt teammedarbetare.

2.6.4 Målgrupp och måluppfyllelse

Av intervjuerna framgår att det inledningsvis funnits olika förväntningar på vilka behov som Bryggan ska kunna möta. Enligt tidigare projektledare hade det kunnat vara tydligare i ansökan att den målgrupp som avsågs, utifrån definition på destruktivt beteende och normbrytande beteende, var de elever som inte är i skolan. ”*I skolan används normbrytande för de som är utåtagerande*”, därför hade skolan en förväntan om att elever med normbrytande och utåtagerande beteende skulle hamna på Bryggan. Likaså socialtjänsten hade denna förväntan. Enligt tidigare projektledaren avsåg dessutom konceptet, som köptes in från Magelungen, metoder för att hantera frånvaroproblematik och inte metoder för att arbeta med utåtagerande beteende. De har haft elever med det normbrytande beteendet, men det har inte varit den primära problematiken, enligt tidigare projektledare. Det primära har varit att det funnits ett frånvarobeteende.

I samband med när teamet fick nya chefer (läs januari 2019) förtydligades vilka som är Bryggans målgrupp. Enligt de intervjuade blev det fokus på elever med frånvaro-/hemmasittarproblematik och ångestproblematik, elever som har svårt att vara i skolan och mindre fokus på normbrytande beteende. Enligt en teammedarbetare har de elever som varit på Bryggan oftast varit hemma minst ett år innan de kommit till Bryggan. ”*För varje dag man varit borta så tar det 1,5 dag att komma tillbaka.*” De intervjuade är överens om att utåtagerande elever inte ska blandas med elever som har långvarig skolfrånvaro. Enligt verksamhetsansvarig, ”*tror inte man ska blanda utåtagerande med elevgrupp som vi har nu som har ångest och rädslor och många gånger också svårigheter inom det neuropsykiatriska området*”. Risken är annars att man stöter bort gruppen som suttit hemma länge, enligt enhetschef Centralt skolstöd. Enligt projektledaren har det funnits andra lösningar på Centralt skolstöd för elever med normbrytande beteende. Elever som kommer hem från HVB-placeringar är också en målgrupp för Bryggan, men när det har varit aktuellt har det lösts på Centralt skolstöd inom ramen för Lotsens verksamhet, för att det bedömts olämpligt att ta in dem på Bryggan, enligt verksamhetsansvarig.

Enligt teamet är Bryggans målgrupp hela grundskolan men de elever som tagits in på Bryggan är äldre elever på högstadiet. Det råder olika uppfattningar bland enhetscheferna på socialtjänsten om varför det endast blev äldre elever på högstadiet som placerades på Bryggan och inte yngre elever. En anledning som nämns är att det var just tonåringar som tidigare hade placerats på Magelungen och därför blev det så även på Bryggan, alternativt att det skulle vara fokus på elever med hög skolfrånvaro och yngre elever blev därför med automatik inte aktuella. Samtidigt är allas uppfattning att man inte kan blanda yngre elever med tonåringar på Bryggan. Det skulle behövas två elevgrupper för att kunna ta in både äldre och yngre elever, men som i dagsläget begränsas av antalet personella resurser och lokaler.

De intervjuade beskriver satsningen som framgångsrik, framförallt arbetet det senaste 1 – 1,5 året, men också att det äntligen finns en verksamhet som kan möta upp målgruppen och deras behov. Enligt de intervjuade är Bryggan på väg mot dess målsättningar, även om det tagit tid och med flera omstarter. Enligt förvaltningscheferna finns nu en systematik och struktur med fungerande flöde, kartläggningar och en trygg personalgrupp. Enligt tidigare projektledare har ett tydligt gemensamt mål för alla, och att man haft en och samma handledare under genomförandet varit viktiga faktorer

för att nå resultat. Även flera teammedarbetare lyfter att handledningen och grundutbildningen varit viktiga framgångsfaktorer, men också ett engagemang hos dem som arbetar i teamet. Enligt enhetschefer socialtjänsten, har de inte lyckats att möta hela åldersspannet och att Bryggan på så sätt är för litet för att kunna möta behovet. Även enhetschef Centralt skolstöd önskar att man hade haft möjlighet att hjälpa fler elever.

Enligt enhetschef socialtjänsten visar Bryggan att det faktiskt är möjligt att förändra en svår situation för eleverna. Att med ett klokt arbetssätt kan man förändra, vilket ger hopp för familjerna. Enligt teamet, tidigare och nuvarande projektledare har verksamheten bidragit till en förändring för barnen, men också för föräldrarna. Teamet ser en stor skillnad i elevernas mående. De ser i behandlingen att eleven mår bättre och har mindre ångest. Skolresultat och mående går hand i hand och de ser att skolnärvaron ökar. Enligt bitr. avdelningschef har Bryggan lyckats med skolresultaten och att elever får betyg, *”vi vet att det är viktigt att känna sig, att jag går också i skolan och får det här kvittot. Självkänsla och såna saker är svårt att veta, men eleverna kommer in med en annan attityd, ser ut på ett annat sätt, de kommer dagligen, de har sina uppgifter som lärarna har planerat individuellt”*. Det är viktigt att poängtera att det inte handlar om snabba lösningar, enligt verksamhetsansvarig, utan det är ett långsiktigt arbete och i små steg och det är viktigt att man är följsam. Även de vuxna i familjerna får hjälp hur de kan ta sig vidare, enligt enhetschef socialtjänsten. Mår barnen bättre mår oftast även föräldrarna bättre. Bryggans stöd påverkar också syskon, mor- och farföräldrar, som har försökt att ge stöd och avlasta, enligt en teammedarbetare. En del i metoden är att bygga allians, vilket enligt teamet har varit viktigt för att nå fram till elever och familjer. *”Det ingår i vårt uppdrag att känna av, fundera, ligga på eller backa men hela tiden jobba för att få en relation som bygger på tillit. Jag upplever att när vi hamnar där så småningom på dom fall vi har så bänder det... då kan det hända ganska mycket snabbt då”*, enligt teammedarbetare. När de har skapat tilliten ser teamet att de får goda resultat. Relation och anknytning är viktiga framgångsfaktorer för att lyckas med eleverna, enligt tidigare projektledare.

Trots omstarter med byte av personal i gruppen och projektledare (januari 2019) har de kunnat erbjuda kvalitativa insatser i Bryggan, enligt projektledaren. Samtidigt ser projektledaren att vissa elever kan ha blivit drabbade under tiden när många i personalen slutade samtidigt (hösten 2017), vilket bekräftas av tidigare projektledaren.

2.6.5 Andra effekter

Enligt flera enhetschefer socialtjänsten, har satsningen bidragit till en större kontroll och annan uppföljning för verksamheterna, alla blir ägare, ett tydligt ägarskap. Det finns annars en risk vid externa köp att barnen stannar kvar längre än vad som egentligen behövs eftersom den externa parten har en vinning i det och i placeringen, enligt en enhetschef (se vidare kapitel *Ekonomisk analys*). I och med samarbetet mellan de olika verksamheterna i Bryggan har även samarbete underlättats i annat arbete kring barn som inte haft med Bryggan att göra, enligt tidigare projektledare. Ytterligare en effekt enligt enhetschef socialtjänsten, *”en sidoeffekt är ju ändå att vi hittar andra lösningar för dem inom kommunen även om de inte kommer till Bryggan [...] det finns andra lösningar som faktiskt inte fanns förut. Om det handlar om Bryggan eller om CS har förändrat sitt jobb, skolan... det går ju inte att säga”*. Genomförandet av Bryggan ger också idé om att använda motsvarande arbetssätt även på andra målgrupper och koppla på andra resurser till Bryggan för att samla kompetens och öka effektivitet,

enligt verksamhetsansvarig. Enligt enhetschef Centralt skolstöd har Bryggan bidragit till en viktig kompetensutveckling, för hela gruppen och som man ser får ringar på vattnet, med certifieringen i Magelungens arbetssätt.

2.6.6 Synpunkter kring implementering

Samtliga intervjuade är positiva till satsningen och anser att Bryggan ska implementeras. Enligt de intervjuade bör Bryggan fortsätta arbeta med samma målgrupp som de har idag. Flera av de intervjuade ser också att verksamheten behöver möta behovet i de lägre åldrarna då frånvaroproblematik finns redan från årskurs 4. Vid en implementering av Bryggan med nuvarande resurser och volymer finns det möjligheter till synergier med Centralt skolstöds övriga verksamheter, enligt flera av de intervjuade. Exempelvis de specialpedagoger och kuratorer som idag arbetar på enskilda skolors uppdrag med frånvaroproblematik skulle kunna organiseras tillsammans med Bryggans personal för att optimera både den förebyggande och åtgärdande kompetensen kring frånvaroproblematik och därigenom möta upp eleverna tidigare i frånvaroprocessen. Med en sådan organisering skulle det också finnas möjligheter att ta vid arbetet som var tänkt från början med Bryggan, att arbeta med att kompetensutveckla skolor i att förebygga frånvaroproblematik, men utan att utöka resurserna i Bryggan. Enligt enhetschef Centralt skolstöd, behövs både metoder och verktyg långt innan skola och elev nått en situation där de är i behov av Bryggan. Med den kunskap som finns i Bryggan och tidigare i Kompassen kan Centralt skolstöd förebygga och möta eleverna på ett mycket tidigare stadium i så kallade "närvaroteam", enligt flera av de intervjuade. Enligt verksamhetsansvarig skulle en sådan utveckling också ge en tydlighet i intagningsförfarandet till Bryggan och säkerställa att andra insatser prövats innan Bryggan blir aktuell. *"Så att vi riktar rätt insats i förhållande till individens behov"*, enligt bitr. avdelningschef. Enligt projektledaren skulle det kunna öppna upp för en större flexibilitet för Bryggans personal, att kunna variera arbetsuppgifterna. Insatser från ett närvaroteam och Bryggan skulle kunna vara verktyg utifrån det systematiska kvalitets- och analysarbetet och vad driften skulle behöva, enligt projektägare. En förhoppning är att ett närvaroteam med mer förebyggande arbete i förlängningen skulle resultera i mindre akuta behov, enligt projektägaren.

Enligt flera av de intervjuade skulle verksamheten Bryggan behöva utökas med flera platser för att kunna ta emot även yngre elever, samt elever som är mellan placeringar. Enligt enhetschefer socialtjänsten, behöver förebyggande insatser ske tidigare, särskilt vid stadieövergångar. Då behöver också kriterierna med hög skolfrånvaro ses över. För att kunna svara upp mot ett utökat elevantal med yngre elever behövs någon form av förstärkning personalmässigt för att kunna bibehålla arbetssättet, men också behov av fler klassrum, vilket begränsas av nuvarande lokaler.

Vid tiden för utvärdering finns åtta elever i Bryggan och utifrån befintliga personella resurser kan de möta upp behovet hos Bryggans elever, enligt teamet. Enligt teamet är det svårt att veta var gränsen går för maximalt antal elever med befintliga resurser då insatserna individanpassas och arbetet bygger på allians där det inte finns möjlighet på samma sätt som i andra verksamheter att ta in en vikarie om någon i personalen blir sjuk.

Enligt enhetschef Centralt skolstöd och teammedarbetare är det viktigt att vid en implementering ställa sig frågan vilka kompetenser/funktioner som bäst behövs i arbetsgruppen för att kunna möta

elevernas behov. Enligt projektledaren, skulle det vara till fördel att teamet är jämnt fördelade med familjebehandlare och pedagoger, för att minska sårbarheten bland familjebehandlarna.

Enhetschef Centralt skolstöd ser förbättringsmöjligheter i arbetet med de elever som fortsätter mot gymnasiet, arbeta mer strukturerat för de eleverna. Även tidigare projektledaren anser att det är viktigt att inte släppa eleverna som ska gå vidare till gymnasium.

Nuvarande lokaler har fungerat bra i verksamheten, och är en fortsatt viktig fråga då nuvarande avtal går ut vid kommande årsskifte 2020/2021, enligt förvaltningscheferna och verksamhetsansvarig. Enligt teamet finns det både för- och nackdelar med nuvarande lokaler. Fördel att lokalerna finns centralt, men ingen direkt närhet till parker och avsaknad av gemensamhetsytor för personalen. Enligt projektledaren ger lokalernas läge en trygghet för eleverna på så sätt att läget är anonymt. Om verksamheten ska utökas till en yngre målgrupp behöver lokalerna anpassas, enligt teamet.

I teamet finns olika uppfattning om chefer med personalansvar behöver finnas på plats i verksamheten eller inte. Enligt enhetschef socialtjänsten behöver man fundera över den organisatoriska tillhörigheten för personalen för att inte så många ska behöva vara involverade i beslut som rör verksamheten. Finna en enklare lösning med en tydligare huvudman, men som arbetar på flera uppdrag. Även framgent är det, enligt enhetschef Centralt skolstöd, viktigt att det är ett delat ansvar för frånvaro. Det är inte enbart skolans ansvar utan även socialtjänstens och alla instanser som arbetar med barn och unga, och att det går att samarbeta operativt kring dessa frågor.

Enligt teamet är det vid implementering viktigt att tänka in kostnader för fortsatt kompetensutveckling, handledning och tillgång till bil som är förutsättningar för arbetet.

3 Ekonomisk analys

I detta kapitel presenteras insatsens kostnader och ekonomiska effekter, såväl kalkylerade samt faktiskt utfall. Vidare presenteras insatsens nettoeffekt, lönsamhet i termer av kostnad per effektenhet samt avkastning per satsad krona med tillhörande känslighetsanalys. De första avsnitten fokuserar på den kommunala ekonomin och de kommunalekonomiska effekterna. Den ekonomiska analysen avslutas sedan med att vidga analysen till ett vidare samhällsekonomiskt perspektiv där fler offentliga aktörer inkluderas i analysen.

Detta är ett relativt omfattande kapitel och därför avslutas de tre första avsnitten med en sammanfattande textruta där läsaren snabbt kan få en överblick över de främsta resultaten.

3.1 Kostnader

I ansökan uppskattas Bryggan kunna ta emot 15 elever per år inom ramen för verksamheten. Som framgår av Tabell 4 uppgår den budgeterade totala kostnaden för verksamheten till 12 200 tkr över projektets treårsperiod. Årskostnaden för verksamheten budgeteras således till 4 067 tkr vilket resulterar i att kostnad per elev och per år uppgår till 271 tkr. Vidare framgår av ansökan att antalet externa köp av skolplaceringar uppgår till 15–20 per år, till en total kostnad på 14 250 tkr per år

och cirka 950 tkr per elev och år.²⁰ Den totala kostnaden för köp av externa skolplaceringar över tre år uppskattas därmed till 42 750 tkr, uppdelat på Programnämnd barn och utbildning (PN BoU) samt Socialnämnd.²¹

Vidare framgår av ansökan att Bryggan ska kunna erbjuda stöd i samband med hemkomst och återgång till hemskola för elever som varit externt HVB- eller SiS placerade och således förkorta liksom underlätta återgången för eleven. Inom ramen för ansökan görs antagandet att antalet sådana externa placeringar kan reduceras med 14 dagar á 4,5 tkr. På så vis uppstår en kostnadsbesparing för Socialnämnden på 63 tkr per år och sammanlagt 189 tkr²² över projektets tidsperiod. Avslutningsvis anges i ansökan att tack vare arbetet med Målgrupp C kan två elever undvika ett år på introduktionsprogrammet vardera, vilket annars kostar PN BoU 200 tkr.

Tabell 4. Kostnader- kalkyl från ansökan [tkr]

Insats	Antal elever per år	Kostnad per elev och år	Total kostnad per år	Total kostnad över insatsens tidsperiod
Bryggan	15	271	4 067	12 200*
Extern skolplacering (Magelungen)	15**	950	14 250	42 750

Not: Angivna siffror i Tabell 4 är estimerade siffror hämtade från ansökan *Bryggan-från destruktiv frånvaro till måloppfyllelse (2016)*. Faktiskt utfall presenteras i Tabell 5. Tabell 4 avläses på följande vis: Utan Bryggan förväntas 15 elever placeras externt i Magelungen till en total kostnad på 14 250 tkr per år. Med Bryggan som verksamhet uppskattas dessa 15 externa köp kunna hanteras inom kommunal regi till en total kostnad på 4 067 tkr per år. För specifik uppdelning på respektive kostnadsposter, se ansökan. *Inklusive kostnad projektledare på 500 tkr.**Enligt ansökan uppskattas 15–20 externa skolplaceringar ske per år, i kalkylen presenteras den lägre siffran.

²⁰ Total kostnad är beräknad utifrån 15 externa skolplaceringar.

²¹ Uppdelningen ser ut på följande vis:

Soc: Ett externt köp kostar cirka 720 tkr per år (60 tkr per månad)

PN BoU: Ett externt köp kostar cirka 225 tkr per år (18 tkr per månad)

²² Avrundat till 0,2 mnkr i ansökan och därmed också i återföringsplanen (se vidare *Plan för återföring*).

Tabell 5. Kostnader- faktiskt utfall, avser tidsperiod HT 2017-VT 2020 [tkr]²³

Insats	Totalt antal elever	Antal elever per år	Kostnad per elev och år	Total kostnad per elev	Total kostnad per år	Total kostnad över insatsens tidsperiod
Bryggan	17	6	686	718	4 067	12 200*
Extern skolplacering (Magelungen)	11	4	950**	2 245	8 233	24 700***

Not: Antal elever per år anges i genomsnitt och avrundat till närmaste heltal. *Inklusive kostnad projektledare på 500 tkr **Utgår från angiven kostnad i ansökan. *** Beräknat utifrån totala antalet årskurser som eleverna gått i verksamheten under tidsperioden. Antagande: en årskurs motsvarar köp av skolplacering under ett år á 950 tkr.

Av Tabell 5 framgår att under projektets treårsperiod har Bryggan tagit emot 17 unika elever och därmed haft i genomsnitt sex elever per år. Den totala kostnaden för insatsen uppgår till 12 200 tkr (i enlighet med budget) och det faktiska utfallet för kostnaden *per elev* för hela insatsen uppgår till 718 tkr. För bästa jämförelse med referensalternativet²⁴ presenterar Tabell 5 även kostnad per år och elev. Denna siffra är beräknad utifrån genomsnittligt antal dagar en elev deltar i insatsen, antalet elever som Bryggan tagit emot under tidsperioden samt kostnad per dag. Som framgår av tabellen uppgår årskostnaden per elev till 686 tkr. Till synes skiljer sig inte den totala kostnaden och kostnaden per år avsevärt vilket har sin grund i att genomsnittligt antal dagar en elev deltar i insatsen uppgår till 382 dagar²⁵. Resultatet visar således att den faktiska totala kostnaden per elev och år är cirka 415 tkr högre än kalkylerat. Som vidare framgår av resultatet är årskostnaden för en elev i Bryggan däremot 264 tkr lägre än motsvarande siffra för en extern skolplacering. Kostnaden per elev är viktigt att beakta vid en eventuell uppskalning av verksamheten. Det bör dock påpekas att via genomsnittligt antal elever antas implicit att en elev får insatsen i ett år och att inflödet och utflödet ur verksamheten är konstant. Vidare utgår beräkningarna från det faktiska deltagarantalet under tidsperioden. Om fler elever hade deltagit under tidsperioden hade också kostnaderna

²³ Beräkningar extern skolplacering:

$$\sum_1^{11} \text{Antal årskurser} = 26$$

Kostnad per årskurs/år: 950 tkr

$$\text{Total kostnad insats: } 26 \times 950 = 24\,700$$

$$\text{Genomsnittligt antal köp per år: } 26/3 = 8,67$$

$$\text{Genomsnittligt antal årskurser/ elev: } 26/11 = 2,36$$

$$\text{Total kostnad per år: } 8,67 \times 950 = 8\,233$$

$$\text{Total kostnad per elev} = 2,36 \times 950 = 2\,245$$

Antagande: de elever som placerats externt under år 2019 har gått motsvarande en årskurs inom analyserad tidsperiod samt är fortfarande placerad vid tidpunkten för slutrapporten.

²⁴ Med referensalternativ avses det alternativ som satsningen Bryggan ska jämföras med för att på så vis kunna ge en indikation om satsningen är kostnadseffektiv och därmed bör implementeras. Referensalternativ för Bryggan är externa köp av skolplaceringar i Magelungen.

²⁵ Beräkningar:

$$\text{Total kostnad insats: } 12\,200 \text{ tkr}$$

$$\text{Genomsnittligt antal dagar insats/elev: } 382$$

$$\text{Kostnad per dag/elev: } 12\,200/382 = 18,7 \text{ tkr}$$

$$\text{Kostnad helår/elev: } 365 \times 18,7 = 686 \text{ tkr}$$

$$\text{Total kostnad insats/elev: } 382 \times 18,7 = 718 \text{ tkr}$$

påverkats. För att testa hur robusta resultaten är för just variationer i antalet elever som Bryggan kan ta emot genomförs en känslighetsanalys som presenteras i Tabell 8.

Vidare avläses av Tabell 5 att under tidsperioden har elva elever placerats i extern verksamhet. Dessa elever har tillsammans gått årskurser motsvarande 26 år av köp av externa skolplaceringar á 950 tkr. Kostnaden för externa köp av skolplaceringar är relevant vid lönsamhetsbedömningen som redogörs för nedan. Ett centralt resultat som bör lyftas är det faktum att elever som deltar i Bryggan i genomsnitt stannar i ett år medan elever som blir placerade externt stannar i genomsnitt i nästan 2,5 år. Vad som föranleder denna skillnad är inte uppenbar, och kan ha sin förklaring i kvalitetsskillnader, individuella faktorer likväl som att eleverna får samma typ av insats men under olika lång tid. Oavsett anledning bakom så påverkar insatstiden kostnad per insats och elev men, som tydliggörs nedan i lönsamhetsbedömningen, är inte kortare insatstid nödvändigtvis något positivt. Huruvida kortare insatstid är något positivt beror av vilken anledning som eleven avslutat insatsen.

Det bör nämnas att en konsekvens av Bryggan är att andra tänkbara kostnader kan ha uppstått inom kommunen. Möjliga kostnadsökningar för kommunen kan härledas till ökade kostnader för Kommunens aktivitetsansvar, KAA, samt en ökad kostnad för PN BoU i form av fler elever på gymnasieskolans introduktionsprogram. Emellertid är det svårt att isolera eventuella kostnadsökningar till Bryggan och därmed tas dessa kostnader inte med i den totala kostnaden för insatsen. På det stora hela kan kostnadsökningarna anses små i jämförelse med den samhällsekonomiska nyttan med att få individen på rätt bana mot skolverksamhet. Se vidare avsnitt *Samhällsekonomiskt perspektiv*.

Inom projektets treårsperiod har, som nämnt, elva köp av externa skolplaceringar skett, trots att Bryggans verksamhet har funnits tillgänglig. Det betyder att insatsen inte nått upp till den kvantitativa målsättningen såsom angiven i ansökan²⁶. Det bör dock poängteras att trots att de elever som blivit placerade externt tillhör Bryggans målgrupp finns motiv till varför de inte placerats i Bryggan. Till dessa motiveringar hör bland annat ålder på eleven, där yngre elever inte kan ihopblandas med äldre elever. Av den anledningen kan målsättningen på sätt och vis ändå anses ha uppnåtts (se vidare avsnitt *Intervjuresultat*).

²⁶ Kvantitativ målsättning: Antalet nya skolplaceringar i extern verksamhet ska minska med 100 procent.

Sammanfattning Kostnader

Budget (per 2017):

- Total kostnad: 12 200 tkr.
- Årskostnad: 4 067 tkr.
- Kostnad per elev och år: 271 tkr.

Utfall (per 2020):

- Totala kostnader: 12 200 tkr (enligt budget).
- Årskostnad: 4 067 tkr.
- Kostnad per elev och år: 686 tkr.
- Total kostnad per elev: 718 tkr.
- Skillnad i förväntat och faktiskt utfall avseende kostnad per elev och år förklaras av skillnader i *förväntat* antal elever som deltar i verksamheten och *faktiskt* antal elever som deltagit.

Referensalternativ (externa skolplaceringar):

- I genomsnitt placeras 15–20 elever i externa skolplaceringar per år.
- Kostnaden för en extern skolplacering uppgår till 950 tkr per elev och år, uppdelat på PN BoU och Socialnämnden.
- Den totala kostnaden för köp av externa skolplaceringar uppskattas i ansökan till 42 750 tkr, under en tre-årsperiod.
- Den faktiska kostnaden för köp av externa skolplaceringar uppgick till 24 700 tkr under tiden för satsningens pågående (per HT2017-VT2020) med en kostnad per insats och elev på 2 245 tkr.

3.2 Ekonomiska effekter

I ansökan förväntas kortsiktiga ekonomiska effekter särskilt uppstå för Socialnämnden samt PN BoU, framförallt i form av färre köp av externa skolplaceringar. Därtill anges att tack vare Bryggan förväntas två elever undvika ett år vardera på introduktionsprogrammet samt två individer förväntas slippa uppbära försörjningsstöd i ett år vardera. Den sistnämnda förväntade effekten uppstår inom Vuxenutbildnings- och arbetsmarknadsnämnden (VUXAM). Insatsens förväntade ekonomiska effekter är därmed framförallt kortsiktiga då effekten uppstår på en gång. Vad gäller den förväntade effekten av reducerad kostnad för försörjningsstöd anges i kalkylen att den förväntas uppstå år 2022 respektive 2023. Effekten är sålunda avhängig elevens ålder vid avslutad insats. Tabell 6 presenterar de förväntade ekonomiska effekterna utifrån ansökans kalkyl.

Tabell 6. Ekonomiska effekter - kalkyl från ansökan [tkr]

Förväntade effekter	Antal elever per år	Kostnad externt köp per år	Ekonomisk effekt per år	Total ekonomisk effekt över insatsens tidsperiod
Bryggan	15	950	14 250	42 750
Snabbare återgång till hemskola efter HVB/SiS placering*	1	63*	63	189
Summa				42 939
Övriga förväntade effekter	Antal elever per år	Kostnad per år	Ekonomisk effekt per år	Total ekonomisk effekt över insatsens tidsperiod
Försörjningsstöd 1 år	2	100	200	200
Introduktionsprogram 1 år	2	100	200	200
Summa				400
Totalt				43 339

Not: *Ekonomisk effekt per år* beräknas enligt *Antal elever per år x Kostnad per år*. * Avser kostnad för Socialnämnden. Enligt ansökan uppgår den genomsnittliga dygnskostnaden för extern placering till 4,5 tkr/elev. Antagandet är att antalet externa placeringar kan reduceras med 14 dagar.

Kalkylen visar att Bryggan förväntas resultera i ekonomiska effekter på totalt 43 339 tkr. Den ekonomiska effekten är beroende av antalet individer per år som kan delta i verksamheten, samt kostnaden för köp av externa skolplaceringar. Antagandet som görs inom ramen för investeringen är att denna kostnad kan undvikas via att eleverna hanteras inom kommunal regi istället.

Av Tabell 7 framgår det *faktiska* utfallet i ekonomiska effekter. Den ekonomiska effekten uppstår alltså till följd av den kostnadsbesparing som uppstår inom kommunen som ett resultat av färre köp av externa skolplaceringar. Enligt resultatet varierar antalet dagar som eleverna i Bryggan deltar i insatsen mellan 101 och 770 dagar. I genomsnitt deltar en elev i Bryggans verksamhet, som redan nämnt, i 382 dagar²⁷. För de elever som lämnat Bryggan och återgått till grundskola alternativt till ett introduktionsprogram är antalet dagar i verksamheten i genomsnitt 320 dagar. Det är dock få

²⁷ Beräknas via:

Totalt antal dagar: 6 499

Antal elever som deltagit: 17

Antal dagar i genomsnitt: $6\,499/17 = 382$

elever som avslutat Bryggan och återgått till hemskola eller introduktionsprogram och därmed bör detta genomsnitt användas försiktigt då det inte kan anses signifikant utan kan bero av till exempel individspecifika faktorer. Andelen elever som återgått till hemskola är emellertid centralt inför beslut om eventuell implementering och återkopplar delvis till föregående diskussion kring skillnad i insatstid mellan Bryggan och Magelungen. En viktig insikt är som sagt att kortare insatstid nödvändigtvis inte är något positivt, vilket bekräftas av att andelen elever som lämnat Bryggan för att återgå till hemskola är låg.

Utifrån antalet dagar som en elev deltar i insatsen beräknas antalet månader som en elev i genomsnitt deltar i Bryggan per år. Summan av dessa månader för samtliga elever resulterar i en totalsumma som visar antalet månader per år av externa köp som undvikits.

Tabell 7: Ekonomiska effekter av Bryggan- faktiskt utfall, avser tidsperiod HT 2017-VT 2020 [tkr]

Effekt	Totalt antal elever	Antal elever per år	Antal månader i Bryggan per år, totalsumma	Kostnad externt köp av skolplacering per månad	Ekonomisk effekt per år*	Total ekonomisk effekt över insatsens tidsperiod*
Bryggan	17	6	72	78	5 616	16 850
Insparad HVB- eller SiS placering	0	-	-	-	-	0
Uteblivet år på Introduktionsprogrammet**	0	-	-	-	-	0
Summa						16 850

Not: *Ekonomisk effekt per år* beräknas enligt *Kostnad externt köp per månad x antal månader i Bryggan per år, totalsumma*. Samtliga siffror är i genomsnitt. *Kostnad externt köp* inkluderar kostnaden för både PN BoU och Socialnämnden. *Används vid beräkning av insatsens nettoeffekt. **Avser förväntad effekt tack vare förebyggande arbete med skolfrånvaro i grundskolorna. Denna målsättning har tagits bort från insatsen och antagandet om att två färre elever till introduktionsprogram, och därmed en uppskattad besparing på 200 tkr för PN BoU har ej uppnåtts. Den förväntade effekten för VUXAM förväntas uppstå först år 2022 respektive 2023 och presenteras således inte i Tabell 7.

Resultatet visar att kommunen i genomsnitt undvikit köp av externa skolplaceringar motsvarande 72 månader per år. Månadskostnaden för externa köp uppgår till 78 tkr (60 tkr för Socialnämnden samt 18 tkr för PN BoU) och, som framgår av Tabell 7, uppgår den faktiska ekonomiska effekten till cirka 16 850 tkr över projektets treårsperiod.

Vidare framgår av Tabell 7 att ingen elev som tidigare varit HVB- eller SiS placerad erhållit stöd av Bryggan och därmed är den ekonomiska effekten noll kronor. Det bör dock nämnas att dessa elever uppburit andra insatser från Centralt Skolstöd, och således kan kostnaden för dessa placeringar ändå ha reducerats. Emellertid är dessa besparingar inga som varken kan identifieras i detta sammanhang eller härledas till Bryggan. Till följd av att målgrupp C tagits bort från insatsen har

inte den förväntade effekten av att två elever skulle undvika ett år vardera på introduktionsprogrammet infriats.

Den största ekonomiska effekten uppstår till synes av att Bryggan tagit emot i genomsnitt sex elever per år i verksamheten, och som därmed inte behövt placerats i en extern skolplacering. Som dock framgår av Tabell 4 förväntades Bryggan ta emot 15 unika elever per år men som i efterhand alltså visat sig uppgå till i genomsnitt sex elever per år. Konsekvensen av detta är att den faktiska ekonomiska effekten skiljer sig jämfört med kalkylens förväntade ekonomiska effekt, som kalkylerades till 43 339 tkr. Det faktiska utfallet visar följaktligen en ekonomisk effekt som enbart motsvarar 39 procent av den förväntade ekonomiska effekten. Det lägre utfallet innebär emellertid inte att resultatet är dåligt utan belyser snarare frågan huruvida antalet elever som Bryggan förväntades ta emot missbedömts från början, att det inte funnits elever (i rätt målgrupp, ålder etc.) eller att Bryggan inte haft kapacitet att ta emot fler elever. Samtliga anledningar är viktiga att klargöra inför ett beslut om en eventuell implementering.

Sammanfattning ekonomiska effekter

Förväntade ekonomiska effekter:

Bryggan förväntas resultera i ekonomiska effekter på totalt 43 339 tkr, uppdelat på PN BoU, Socialnämnden och VUXAM.

Förväntade effekter:

- ❖ Reducerat antal köp av externa skolplaceringar: 42 750 tkr (avser PN BoU samt Socialnämnden)
- ❖ Snabbare återgång till hemskola efter HVB/SiS placering: 189 tkr (avser Socialnämnden)
- ❖ Färre individer som uppstår försörjningsstöd: 200 tkr (avser VUXAM)
- ❖ Färre elever som går gymnasieskolans introduktionsprogram: 200 tkr (avser PN BoU)

Utfall per 2020:

- ❖ Reducerat antal köp av externa skolplaceringar: 16 850 tkr (fördelat på PN BoU samt Socialnämnden)
- ❖ Snabbare återgång till hemskola efter HVB/SiS placering: *Infriades inte.*
- ❖ Färre individer som uppstår försörjningsstöd: *Infriades inte.*
- ❖ Färre elever som går gymnasieskolans introduktionsprogram: *Infriades inte.*

Totalt:

Satsningen har under tidsperioden resulterat i kommunalekonomiska effekter på 16 850 tkr. Under tidsperioden för satsningens genomförande har elva köp av externa skolplaceringar skett, trots att Bryggans verksamhet har funnits tillgänglig. Sammantaget innebär detta att satsningen inte uppnått den kvantitativa målsättningen. Av allt att döma finns dock bakomliggande förklaringar och på sätt och vis kan ändå målsättningen därmed anses ha uppnåtts.

3.3 Nettoeffekt, kostnadseffektivitet och lönsamhetsbedömning

Tidigare avsnitt har presenterat förväntat respektive faktiskt utfall avseende kostnader och kommunalekonomiska effekter. Resultatet har visat att insatsens kostnader uppgår i enlighet med budget men att det faktiska utfallet av de ekonomiska effekterna är markant lägre än förväntat. För

att göra en adekvat bedömning om insatsen är lönsam ur såväl ett ekonomiskt som kvalitativt perspektiv bör insatsens nettoeffekt samt insatsens kostnadseffektivitet beräknas och analyseras. Det förstnämnda innebär att den ekonomiska effekten sätts i relation till insatsens kostnad. För att utvärdera insatsens kostnadseffektivitet sätts kostnaden för insatsen i relation till det primära målet med insatsen. Därefter jämförs denna kvot med motsvarande kostnad per effektenhet för insatsens referensalternativ. Om kvoten är lägre ges indikationer på att insatsen är mer lönsam än referensalternativet, även då de kvalitativa effekterna för eleverna vägs in. Det bör dock betonas att det i sin tur inte innebär att insatsen är den mest lönsamma för att uppnå effekten av samtliga tänkbara alternativ, utan enbart i relation till referensalternativet.

Ett grundproblem vid effektstudier är problemet med kausalitet.²⁸ I regel är det ofta svårt att isolera insatsen och därmed kunna dra kausala slutsatser, inte minst vid utvärderingar av insatser i kommunal regi. För att kunna uttala sig om att den förändring som observeras i utfallsvariabeln kan tillskrivas enbart insatsen krävs att samtliga andra möjliga förklaringar kan förkastas. Det i sin tur kräver vanligen en kontrollgrupp alternativt en experimentgrupp. Med anledning av att Bryggan saknar detta är det således nödvändigt att åtminstone utföra en känslighetsanalys för att testa hur robusta resultaten är för variationer i antagandena. På så vis kan kritiska faktorer för utfallet identifieras inför en eventuell implementering.

För Bryggan är följande variabler kritiska för det ekonomiska och kvalitativa resultatet:

- Antal elever som Bryggan kan ta emot per år
- Andel elever som återgår till hemskola eller nationellt gymnasium

Antalet elever kommer att varieras och prövas i känslighetsanalysen.

²⁸ Washington State Institute for Public Policy (2017). *Benefit-cost technical documentation*. Olympia, WA: Author.
Hultkrantz (2015). *Sociala investeringsfonder i Sverige- fakta och lärdomar*. SNS Förlag.

Tabell 8. *Insatsens nettoeffekt samt känslighetsanalys [tkr]²⁹*

Modell	Antal elever i Bryggan per år	Antal månader av externa köp som undviks, totalsumma	Kostnad externt köp av skolplacering per månad	Ekonomisk effekt per år	Nettoeffekt per år	Total nettoeffekt över insatsens tidsperiod
Faktiskt utfall (1)	6	72	78	5 616	1 549	4 647
Grundkalkyl från ansökan (2) *	15	180	78	14 040	9 973	29 919
Modell positiv (3)	20	240	78	18 720	14 653	43 959
Modell försiktig (4)	2	24	78	1 872	-2 195	-6 585
Modell break-even (5)	5	60	78	4 680	613	1 839

Not: *Nettoeffekt per år* beräknas enligt *Ekonomisk effekt per år*– *total kostnad insats år*. Nettoeffekten inkluderar enbart effekten från färre externa köp av skolplaceringar och inte övriga effekter som förväntats uppstå till följd av insatsen.
*Beräknat med faktiskt utfall i antal månader en elev befinner sig i genomsnitt i verksamheten.

Av tabellen framgår att insatsens faktiska nettoeffekt uppgår till motsvarande 1 549 tkr per år och totalt 4 647 tkr över insatsens totala tidsperiod. Modell (2) - (5) i tabellen varierar antalet elever som Bryggan kan ta emot per år och därmed indirekt antalet månader av externa köp som undviks.³⁰ Exempelvis visar tabellen att om Bryggan kan ta emot 15 elever per år undviks externa köp av skolplaceringar motsvarande 180 månader. Det i sin tur ger en nettoeffekt på 9 973 tkr per år och en total nettoeffekt på 29 919 tkr över tre år.

Av Tabell 8 framgår bland annat att för att insatsen ska gå break-even krävs att verksamheten kan ta emot fem elever per år, allt annat lika. Färre än fem elever per år resulterar i en negativ

²⁹ Beräkningar:

Ekonomisk effekt/ år

Exempel:

Faktiskt utfall: $6 \times 12 \times 78 = 5\,616$

Grundkalkyl: $15 \times 12 \times 78 = 14\,040$

Ex: Sex elever i genomsnitt per år undviker köp motsvarande 12 månader/elev, dvs 72 månader per år

Nettoeffekt/år:

Exempel:

Faktiskt utfall: $5\,616 - 4\,067 = 1\,549$

Grundkalkyl: $14\,040 - 4\,067 = 9\,973$

³⁰ Innebär ett implicit antagande att en elev stannar i genomsnitt ett år i insatsen.

nettoeffekt. Sammanfattningsvis visar resultatet att trots det betydligt lägre antalet elever som deltagit i verksamheten under insatsens tidsperiod är nettoeffekten positiv.

Den data och de siffror som presenterats hittills har redogjort för insatsens kostnader, ekonomiska effekter samt insatsens nettoeffekt. Informationen åskådliggör vilka resurser som insatsen kräver och fungerar därmed som underlag för att fatta beslut om en eventuell implementering men också som värdefull information inför en eventuell uppskalning. För ett beslut om eventuell implementering är dock kännedom om Bryggans effekter och dess kvalitet avgörande. Utifrån Bryggans specificerade målsättningar³¹, och som redan nämnt, kan det antas att syftet och det primära målet med Bryggan är att via ökad måluppfyllelse i skolan och ökad närvaro få eleven att kunna återgå till sin hemskola och uppnå gymnasiebehörighet efter årskurs 9. Under antagandet att om eleven återgått till hemskolan så antas också närvaro och måluppfyllelse i skolan förbättrats tillräckligt för att insatsen kan bedömas som lyckad³². För att avgöra Bryggans lönsamhet är det därmed nödvändigt att ställa kostnaden i relation till effekten, dvs, andelen elever som återgått till hemskola, alternativt nationellt gymnasieprogram, under den treårsperiod som projektet pågått. Därefter bör kostnadseffektiviteten, om möjligt, jämföras med de elever som tidigare varit placerade i en extern skolplacering och återgått till hemskola alternativt ett nationellt gymnasieprogram.³³

Tabell 9–10 presenterar insatsens kostnadseffektivitet under olika antaganden avseende vad som anses som ett lyckat utfall. Det bör understrykas att analysen baseras på de år som Bryggan pågått. Det betyder att total insatstid per elev (antingen i Bryggan eller i en extern skolplacering) vid tiden för slutrapporten kan variera. Konsekvensen är att vissa elever inte hunnit återgå till hemskolan även om utfallet kommer att vara detta så småningom. För att ta hänsyn till detta presenteras kostnad per effektenhet dels i andel av samtliga elever som deltagit under perioden för projektets pågående (kolumn 1), dels avseende enbart de elever som har avslutat sin insats (kolumn 2). Med anledning av att insatstiden i verksamheten inte kontrolleras för kan detta ha stor påverkan på utfallet och bör därför beaktas vid tolkning av resultatet. Vidare bör det betonas att utfallet är i hög grad beroende av individspecifika faktorer som inte heller kontrolleras för inom ramen för utvärderingen.

³¹ Se avsnitt *Syfte, målgrupp och målsättning*.

³² Se avsnitt *Resultat och analys - skolnärvaro och måluppfyllelse*.

³³ Det bör, återigen, poängteras att kostnad per effektenhet enbart visar hur en given effekt nås till så låg kostnad som möjligt. Konsekvensen av detta är att det inte går att uttala sig om den insats som utvärderas är den mest kostnadseffektiva av samtliga tänkbara alternativ, utan enbart bland de analyserade alternativen.

Tabell 9. Kostnad per effektenhet samt avkastning per satsad krona [tkr]

Insats	(1)	(2)	Total kostnad insats per elev	(1)	(2)	Avkastning per satsad krona
	Andel elever till hemskola / GY (procent)	Andel elever till hemskola / GY (procent)		Kostnads-effektivitet	Kostnads-effektivitet	
Bryggan	11,8	22,2	718	6 085	3 234	1,38
Magelungen (jämförelsealternativ)	9,0	33,3	2 245	24 700	6 736	-

Not: Kostnadseffektiviteten beräknas via: $\text{Kostnad per effektenhet} = \frac{\text{Total kostnad insats per elev}}{\text{Andel elever som återgått till hemskolan (=lyckat utfall)}}$

Avkastning per satsad krona beräknas via $\frac{\text{Ekonomisk effekt}}{\text{Kostnad insats}}$

Modell (1) avser den andel elever som återgått till hemskolan eller gymnasium, GY, i relation till *totalt* antal elever som deltagit i verksamheten under tidsperioden. Modell (2) presenterar motsvarande siffror för andelen elever som återgått till hemskola eller gymnasium, i relation till det antal elever som *lämnat* Bryggan vid tiden för slutrapport.

Av kolumn 1 framgår att andelen elever, av samtliga elever som deltagit i Bryggan under insatsens treårsperiod, som återgått till hemskola uppgår till 11,8 procent. Av dessa 11,8 procent har ingen elev gått från Bryggan till ett nationellt gymnasieprogram. Kostnad per återgång till hemskola uppgår därmed till 6 085 tkr. Om analysen avgränsas till att omfatta de elever som avslutat sin insats i Bryggan har 22,2 procent av dessa lämnat verksamheten och återgått till hemskola, till en kostnad på 3 234 tkr. Det bör återigen påpekas att Modell (2) i Tabell 9 presenteras av anledningen att elevens insatstid inte kontrolleras för. Sista kolumnen i Tabell 9 redovisar avkastning per satsad krona. Som framgår av tabellen uppgår avkastningen till 38 procent, det vill säga, för varje satsad krona är avkastningen 38 öre. För de olika modellerna i Tabell 8 varierar avkastningen per satsad krona mellan [0,45–4,60].³⁴ Som nämnt ovan är andelen elever som återgår till hemskola dels en kritisk faktor för resultatet, dels det primära målet med satsningen. Det är därför anmärkningsvärt hur få elever som under tidsperioden återgått till hemskolan. Av allt att döma kan inga slutsatser dras att Bryggan lyckats bättre än referensalternativet i denna aspekt. I relation till de elever som avslutat sin insats tyder siffrorna på att referensalternativet lyckats bättre (kolumn 2). Dock ska siffrorna, återigen, tolkas med försiktighet då insatstiden inte kontrolleras för³⁵.

³⁴ Avkastningen per satsad krona för de olika modellerna som testas i känslighetsanalysen är följande: Modell (1): 1,38, Modell (2): 3,45, Modell (3): 4,60, Modell (4): 0,46 (negativ avkastning), Modell (5): 1,15.

³⁵ Av just denna anledning är frågan om andelen elever som återgått till hemskola skulle varit högre om genomsnittlig insatstid i Bryggan motsvarade samma som genomsnittlig insatstid i en extern skolplacering. Det kan därmed vara av vikt att utreda varför eleven lämnar verksamheten om det inte är för att återgå till hemskola.

Tabell 10. Kostnad per effektenhet, inklusive Introduktionsprogram, [tkr]

Insats	(1)	(2)	Total kostnad insats per elev	(1)	(2)
	Andel elever till hemskola / GY/IM (procent)	Andel elever till hemskola / GY/IM (procent)		Kostnadseffektivitet	Kostnadseffektivitet
Bryggan	29,0	55,6	718	2 476	1 291
Magelungen (jämförelsealternativ)	-	-	-	-	-

Not: Kostnadseffektiviteten beräknas via: $\text{Kostnad per effektenhet} = \frac{\text{Total kostnad insats per elev}}{\text{Andel elever som återgått till hemskolan}}$

Modell (1) avser den andel elever som återgått till hemskolan, gymnasium, GY, eller introduktionsprogram, IM, i relation till *totalt* antal elever som deltagit i verksamheten. Modell (2) presenterar motsvarande siffror för andelen elever som återgått till hemskola, gymnasium eller introduktionsprogram, i relation till det antal elever som *lämnat* Bryggan vid tiden för slutrapporten.

Utifrån aspekten att eleven gått vidare till skolverksamhet kan det argumenteras för att ett steg i rätt riktning likväl är om eleven börjar ett introduktionsprogram. Tabell 10 presenterar därför kostnad per effektenhet där även andelen elever som lämnat Bryggan och påbörjat ett av gymnasieskolornas introduktionsprogram inkluderas som lyckat utfall. Resultatet visar att andelen elever som anses ha uppnått ett lyckat utfall är betydligt högre jämfört med utfallet i Tabell 9. Till följd av den högre andelen lyckade utfall minskar kostnaden som per återgång till hemskola eller introduktionsprogram i Tabell 10 uppgår till 2 476 tkr för Modell (1) respektive 1 291 tkr för Modell (2). För referensalternativet saknas uppgifter kring utfallet av elever som eventuellt påbörjat ett introduktionsprogram under tidsperioden.

Av samma anledning som om eleven lämnat verksamheten och börjat ett introduktionsprogram kan argumenteras vara ett lyckat utfall kan också det motsatta argumenteras för. Trots allt innebär det att eleven inte uppnått tillräcklig måluppfyllelse för att bli behörig till ett nationellt gymnasieprogram, likaväl som att det är viktigt att beakta att kostnaden för en elev på ett introduktionsprogram är signifikant högre jämfört med en elev på ett nationellt gymnasieprogram³⁶. Avslutningsvis är just en av målsättningarna att fler inom målgruppen ska nå gymnasiebehörighet efter årskurs 9, vilket inte kan anses ha infriats om eleven påbörjat ett introduktionsprogram.

³⁶ Johansson (2019). *Vad kostar en obehörig elev gymnasieskolan? En studie av utbildningskostnader och utbildningstid i gymnasieskolan för samtliga elever i en årskull.*

Tabell 11. Jämförelse kostnadseffektivitet- kostnad per återgång till hemskola [tkr]

Insats	(1) Kostnads- effektivitet	(2) Kostnads- effektivitet	Kostnads- effektivitetskvot (1)	Kostnads- effektivitetskvot (2)
Bryggan	6 085	3 234	0,25	0,48
Magelungen (referensalternativ)	24 700	6 736		

Not: Kolumn 4 respektive 5 beräknas via $\frac{\text{Kostnadseffektivitet Bryggan}}{\text{Kostnadseffektivitet Magelungen}}$

Modell (1) avser den andel elever som återgått till hemskolan i relation till *totalt* antal elever som deltagit i verksamheten. Modell (2) presenterar motsvarande siffror för andelen elever som återgått till hemskola, gymnasium eller introduktionsprogram, i relation till det antal elever som *lämnat* Bryggan vid tiden för slutrapporten.

Tabell 11 presenterar en sammanställning över kostnadseffektivitetsanalysen avseende andelen elever som återgår till hemskola. Av de elever som under tidsperioden varit placerade i en extern skolplacering har en elev återgått till hemskolan. Av tabellen framgår att Bryggan är markant mer kostnadseffektiv i bägge modeller, vilket framförallt är en konsekvens av den lägre kostnaden per elev och insats.^{37 38} Det bör dock understrykas att de absoluta siffrorna i Tabell 9–11 inte är det primära utan det är snarare relationen mellan alternativen som är det intressanta. Siffrorna innehåller en del osäkerheter som redan nämnts, men kan emellertid användas för att få en antydning om hur effektiva alternativen är relativt varandra. I samband med detta bör det upprepas att andelen elever som uppnått ett lyckat utfall under en treårsperiod är anmärkningsvärt låg. Detta tyder på att det kan finnas andra mer kostnadseffektiva lösningar som inte analyserats inom ramen för denna rapport.

Sammanfattningsvis uppvisar resultatet ett positivt utfall i samtliga dimensioner. Över projektets tidsperiod uppgår den ekonomiska effekten till 16 850 tkr, nettoeffekten till 4 647 tkr med en avkastning per satsad krona på 38 procent. Under antagandet att det primära syftet med Bryggan är att få elever i målgrupp A att återgå till sin hemskola visar resultatet att det kostar kommunen mellan 3 234 – 6 085 tkr för att uppnå detta. Avslutningsvis antyder siffrorna att Bryggan är mer kostnadseffektiv jämfört med dagens externa placeringar, vilket framförallt är ett resultat av en lägre kostnad per insats och elev. Som påtalat finns en del osäkerheter och brister i dataunderlaget och huruvida Bryggan är mer lönsam ur det kvalitativa perspektivet än dagens alternativ är svårt att uttala sig om. Emellertid ger kostnadseffektiviteten en antydning till hur Bryggan uppnår målen i relation till dagens alternativ. Faktum är att andelen elever som uppnår det primära målet med satsningen är beaktansvärt låg. Eftersom resultaten delvis beror av kontexten (antal resurser,

³⁷ Observera att de elever som analyseras motsvarar elever som placerats externt under tidsperioden för Bryggans pågående. Önskvärt hade varit data över antalet elever som varit externt placerade samt andelen elever som återgått till hemskola av dessa under förslagsvis 2014–2016. På så vis hade jämförelsen blivit mer rättvis utifrån att Bryggan då inte funnits tillgänglig som alternativ.

³⁸ Beräkningarna som ligger till grund för resultaten i Tabell 9–11 baseras på att en elev i extern skolplacering stannar i genomsnitt 2,36 årskurser. Utifrån ansökan anges att den genomsnittliga tiden för en elev i en extern skolplacering uppgår till två år (antagande: två årskurser). Under antagandet att en elev stannar i två år, allt annat lika, erhålls följande resultat: Total kostnad per elev/insats: 1 900 tkr. Kostnadseffektivitet Modell (1): 21 111 tkr. Kostnadseffektivitet Modell (2): 5 756 tkr. Kostnadseffektivitetskvot (1) respektive (2): 0,224 respektive 0,34 (jämför 0,25 respektive 0,48 i Tabell 11).

individuella faktorer, tid i insatsen etc.) bör robustheten i utfallet även tolkas med hänsyn till dessa aspekter. Av allt att döma har Bryggan de facto varit en lyckad satsning i jämförelse med referensalternativet. En fördel med externa placeringar är dock att om ingen elev placeras uppstår heller inga kostnader för kommunen. Jämfört med en kommunal verksamhet som alltid står redo, som i fallet med Bryggan, finns också fasta kostnader, oberoende av antalet elever i verksamheten. För att det ska löna sig jämfört med att endast använda externa utförare måste verksamheten i genomsnitt minst ta emot fem elever per år, givet samma kvalitativa förbättring hos eleverna.

Sammanfattning nettoeffekt, kostnadseffektivitet och lönsamhetsbedömning

Resultatet visar en positiv nettoeffekt på totalt 4 650 tkr över hela tidsperioden och en avkastning på 38 procent. För att satsningen ska gå break-even krävs att verksamheten kan ta emot fem elever per år, allt annat lika. Kostnadseffektivitetsanalysen tyder på att satsningen är mer lönsam än referensalternativet, vilket framförallt är ett resultat av en lägre kostnad per insats och elev. Andelen elever som återgått till hemskola under tidsperioden för satsningen är dock att betrakta som anmärkningsvärt låg. Med anledning av osäkerheter i dataunderlaget, isolering- och kausalitetsproblem, individuella faktorer samt att insatstid inte kontrolleras för bör resultaten tolkas med viss försiktighet. Analysen synliggör dock hur effektiva alternativen är relativt varandra och således vilket alternativ som är mest lönsam även med hänsyn till elevernas förbättringar.

3.4 Samhällsekonomiskt perspektiv

Tidigare avsnitt har redogjort för de förväntade och faktiska kommunalekonomiska kostnaderna och effekterna som uppstått till följd av insatsen. Inom sociala investeringar är emellertid samhällsekonomiska effekter en av hörnstenarna. Inför ett beslut om en eventuell implementering är det följaktligen viktigt att också ta hänsyn till dessa aspekter åtminstone via att lyfta tänkbara effekter för andra aktörer, utan att för den delen nödvändigtvis kvantifiera dess storlek.

Som redan påpekats är de kommunalekonomiska effekterna som Bryggan resulterat i framförallt kortsiktiga då de infaller på en gång i form av reducerat antal köp av externa skolplaceringar. När de kommunalekonomiska effekterna är i fokus så bortses därför ofta från mer långsiktiga effekter. Vad gäller insatsens målsättningar kan dessa däremot härledas till såväl långsiktiga kommunalekonomiska effekter, som samhällsekonomiska effekter. Till exempel har givetvis en ökad skolnärvaro ett värde i sig men det primära syftet med att få en elev att vara närvarande i skolan har förmodligen andra mer långsiktiga effekter som huvudsakligt mål. På samma sätt som ökad behörighetsgrad till gymnasieskolan har ett värde i sig är troligtvis det primära målet att elever i slutändan ska nå en gymnasieexamen och slutligen den nytta som en examen medför. Sammantaget skattas de kommunalekonomiska effekterna med hjälp av kostnadseffektivitetsanalysen (se Tabell 11), där både skillnader i kostnad och effektivitet ingår, medan de rena samhällsekonomiska effekterna snarare beror av elevens insatstid och hur fort hen återgår till hemskolan (dvs, enbart effektiviteten. Se Tabell 9). Ju snabbare återgång till hemskola, desto större samhällsekonomiska effekter kan antas uppstå.

Vad gäller Bryggan kan verksamheten via ökad skolnärvaro, ökad måluppfyllelse i skolan och ökad behörighetsgrad till gymnasieskolan i sin tur alltså bidra till samhällsekonomiska effekter för såväl den enskilde eleven som för resten av samhället. Dessa effekter kan uppstå både på kort och lång sikt och till exempel i form av bättre möjligheter till arbete och studier, bättre hälsa, ökad ekonomisk produktivitet, mindre missbruk och kriminalitet, förbättrad livskvalitet och minskat framtida utanförskap.³⁹ Via dessa effekter påverkas till synes inte enbart kommunen utan såväl region som statliga aktörer⁴⁰. Därtill finns också immateriella kostnader såsom minskat lidande, ökad framtidstro och förbättrad självkänsla hos både den enskilde eleven och dess vårdnadshavare som, trots svårestimerade, är viktiga att beakta och inte minst med anledning av de resultat som enkäterna visat.

Utan verksamheten kan det antas att de elever som efter avslutad insats återgått till sin hemskola fortfarande skulle vara hemmasittare. Under ovan nämnda antagande tyder mycket på att samhällskostnaden för de elever som inte når gymnasiebehörighet och därmed inte en gymnasieexamen är högre än kostnaden för insatsen⁴¹. Vidare tenderar kvalitetsbristkostnader att öka över tiden samtidigt som avkastningen från att investera tidigt i barn och unga avtar ju senare insatsen sätts in⁴² vilket medför att det finns en potential för kommunerna att fokusera på tidiga stödinsatser och preventivt arbete i barn och unga, i likhet med vad Bryggan gör. Sammanfattningsvis visar evidensen att den samhällsekonomiska lönsamheten av investeringar i humankapital generellt sett förväntas vara högre ju tidigare de implementeras. Under dessa antaganden är också rekommendationen att utöka Bryggans verksamhet för att kunna ta emot barn i yngre åldrar som därmed har längre tid för att ta emot insatsen.

³⁹ Se tex: Catterall (2011). The Societal Benefits and Costs of School Dropout Recovery. *Education Research International*, 2011, 8. Rumberger (1987). High School Dropouts: A Review of Issues and Evidence. *Review of Educational Research*, 57(2), 101-121. Tyler & Lofstrom (2009). Finishing High School: Alternative Pathways and Dropout Recovery. *Future of Children*, 19(1), 77-103. Levin, Belfield, Muennig, & Rouse (2007). Costs and Benefits of an Excellent Education for All of America's Children. *California Dropout Research Project. Report nr 1 August 2007*. Hankivsky (2014). Cost estimates of dropping out of high school in Canada. <https://www.researchgate.net/publication/237239069_Cost_Estimates_of_Dropping_Out_of_High_School_in_Canada>(2020-03-12).

⁴⁰ Tex försäkringskassan, arbetsförmedlingen och kriminalvården.

⁴¹ Den kostnad som ska ställas i relation till samhällskostnaden är kostnad per återgång till hemskola.

⁴² Se tex: Heckman & Masterov (2007). *The productivity argument for investing in young children*. NBER Working Paper 13016. Alvant, Elgemyr & Gustavsson (2012). *Att förebygga brott och problembeteenden i skolan*. Brottsförebyggande rådet. Levin, Belfield, Muennig, & Rouse (2007). *Costs and Benefits of an Excellent Education for All of America's Children*. California Dropout Research Project. Report nr 1 August 2007. Österlind (2011). *Särskilt stöd i grundskolan*. Skolverket. von Greiff, Sjögren & Wieselgren (2012). *En god start - en ESO rapport om tidigt stöd i skolan*. Expertgruppen för studier i offentlig ekonomi. Rapport 2012:2

4 Slutsatser och rekommendationer

Syftet med att skapa Bryggan, en förvaltningsöverskridande kommunal verksamhet, var att kunna erbjuda ett sammansatt stöd i form av behandling i kombination med skolundervisning på hemmaplan, till elever med problematisk skolfrånvaro. Utöver stöd till eleven skulle Bryggan även erbjuda familjebehandlande insatser för att ge familjer stöd i att utveckla strategier för att stimulera till en ökad skolnärvaro.

Resultat av enkäter och intervjuer visar att elever, vårdnadshavare, skola och socialtjänst sammantaget är positiva till och mycket nöjda med Bryggans metod och arbetssätt. De respondenter som visar på ett missnöje kan antas bero på Bryggans personalomsättning inledningsvis. Avseende skolnärvaro och måluppfyllelse finns en positiv progression. Resultaten från SDQ-mätningarna visar inte på en entydig positiv progression avseende elevernas mående även om elevernas problematik upplevs som något förenklad efter insatsen. Istället visar resultaten på en stor variation på individnivå och kön och att insatsen har haft störst inverkan på flickor än på pojkar, vilket mest troligt har sin förklaring i att pojkarna enligt första SDQ-mätningen inte hade någon problematik. En slutsats som därmed kan dras är att Bryggan sannolikt påverkar elevens fortsatta skolgång mot ökad måluppfyllelse i skolan men såväl målgrupp som intagningsprocess bör definieras och bli tydligare så rätt individer blir aktuella för insats för att förutsättningarna för ökad måluppfyllelse ska bli de bästa möjliga.

Resultatet från den ekonomiska analysen visar att det kostar kommunen mindre att bedriva en verksamhet i egen regi jämfört med att köpa externa tjänster. Resultatet visar vidare att under den analyserade tidsperioden är det anmärkningsvärt få elever som fått insats, antingen i kommunal regi eller extern, och sedan återgått till hemskola eller till ett nationellt gymnasieprogram. Under en treårsperiod återgår knappt 12 procent av de elever som deltagit i kommunal verksamhet till hemskola. Om analysen avgränsas till de elever som lämnat verksamheten uppgår andelen elever som återgått till hemskola till cirka 22 procent. Motsvarande siffror för de elever som deltagit i extern regi är nio respektive 33 procent. Det innebär att räknat per återgång till hemskola är kostnaden för elever i extern skolplacering 2–4 gånger så hög som för elever som deltar i kommunal regi (jämför Modell (1) respektive (2) i Tabell 11). En slutsats som kan dras av detta är att Bryggan är mer kostnadseffektiv jämfört med referensalternativet, vilket framförallt är ett resultat av en lägre kostnad per insats och elev. Däremot är Bryggan förmodligen inte det mest kostnadseffektiva alternativet av samtliga tänkbara alternativ. Eftersom insatstiden som en elev deltar i insatsen, individ- samt kontextspecifika faktorer med mera inte kontrolleras för i denna analys samt avsaknad av kontrollgrupp, påverkas validiteten i de kausala slutsatserna som då försvagas.

Om en elev återgår till hemskolan kan måluppfyllelse och skolnärvaro anses ha förbättrats tillräckligt för att verksamheten ska anses lyckad. Vidare framkommer av resultatet att i genomsnitt deltar en elev i verksamheten under ett år, där flertalet av de elever som lämnat verksamheten påbörjat ett av gymnasieskolans introduktionsprogram. En slutsats som kan dras av detta är att det troligtvis krävs att eleven deltar i mer än ett år för att eleven ska bli aktuell för hemskolan igen men att de elever som deltagit i verksamheten varit för gamla när de blivit aktuella för verksamheten för att hinna förbättra sin måluppfyllelse så pass mycket. En ytterligare slutsats är att verksamheten inte uppnått den kvantitativa målsättningen där antalet externa köp av skolplaceringar ska reduceras

med 100 procent vilket dock, återigen, härrör till ålder på målgruppen där äldre och yngre inte kan ihopblandas. En avslutande slutsats som kan dras är att de faktiska ekonomiska effekterna blev betydligt lägre än förväntat men resultatet visar fortfarande på en positiv nettoeffekt.

Ovan slutsatser leder fram till följande rekommendationer:

- Verksamheten bör se över intagningsprocessen så rätt individer blir aktuella för insats.
- Verksamheten bör arbeta än mer preventivt och framförallt riktas mot yngre elever. På så vis kan hjälp erbjudas elever innan de hunnit utveckla alltför stor skolproblematik, dels har dessa elever längre tid att kunna delta i insatsen vilket förbättrar förutsättningarna för att eleven ska återgå till hemskola.

4.1 Komponentanalys

De komponenter som bedöms vara avgörande för att uppnå de positiva utfall som satsningen genererat är:

- Teamet arbetar metodtroget och i samverkan med skola och socialtjänst.
- Kontinuerlig handledning via Magelungen.
- Tryggt och erfaret team som bygger allians med elever och vårdnadshavare.

5 Förslag till beslut

5.1 Förslag till implementering

Sammantaget, utifrån utvärderingens resultat, slutsatser och rekommendationer, lämnas nedanstående förslag till implementering:

- Teamet fortsätter ge ett individanpassat stöd med behandling och skolundervisning i kombination, till elever med hemmasittarproblematik.
- Utökning av målgruppen till en yngre målgrupp i enlighet med ursprunglig intention.

Följande förutsättningar krävs vid en implementering för att säkerställa effekter:

- Tidig förankring med berörda kommunala verksamheter för att säkerställa arbetsätt och samverkansformer.
- Tydligt definierad målgrupp och kriterier för denna samt tydlig intagningsprocess.
- Centralt belägna lokaler, trygga och lättillgängliga för målgruppen.

Programnämnd barn och utbildning och Programnämnd social välfärd får i uppdrag att implementera Bryggan till en permanent verksamhet med en kostnadsfördelning, under 2020, på 75 procent för Programområde social välfärd och 25 procent för Programområde barn och utbildning

5.2 Plan för återföring

Den ekonomiska modell som tillämpas inom ramen för arbetet med sociala investeringar utgår från att nettokostnaden för genomförandet av en satsning minst ska gå jämt upp med de förväntade ekonomiska effekterna. Det innebär att satsningen i sin helhet finansieras av de effekter som genereras inom den kommunala ekonomin. Det är också utfallet av satsningens kostnader och

ekonomiska effekter som ligger till grund för eventuella justeringar av den ursprungliga återföringsplanen. Återföringen justeras i den grad som faktiska effekter uppkommer alternativt vad som kan konstateras eller prognostiseras vid slutrapporten eller vid en uppföljande utvärdering 1–3 år efter avslutad satsning. Det lägsta belopp som kan återföras motsvarar 30 procent av satsningens kostnad, fördelat på respektive nämnd utifrån ursprunglig återföringsplan.⁴³

Enligt genomförda beräkningar i ansökan förväntades Bryggan framförallt generera kommunalekonomiska effekter till följd av reducerat antal köp av externa skolplaceringar. Även om de faktiska ekonomiska effekterna blev markant lägre än förväntat, så resulterade satsningen i sin helhet i en positiv nettoeffekt. De redovisade faktiska ekonomiska effekterna ligger till grund för nedanstående justerade återföringsplan (se Tabell 12).

Den totala återföringen till fonden uppgår enligt plan till 12 800 tkr och inkluderar satsningens kostnad på 12 200 tkr plus 600 tkr (fem procent för utvärdering). Enligt ursprunglig återföringsplan ska PN BoU återföra 3,1 mnkr under tidsperioden 2017–2021, Socialnämnden 9,5 mnkr under tidsperioden 2017–2019 och VUXAM 0,2 mnkr under tidsperioden 2022–2023.

För att räkna hem satsningen krävs, enligt ansökan, att verksamheten under dess första år tar emot två elever, under andra året ytterligare tre elever och under sista året också tre nya elever. Man har i ansökan räknat med att dessa deltar i verksamheten i genomsnitt under två år. Sammanlagt summeras detta till att 13 köp av externa skolplaceringar kan undvikas och därmed också motsvarande kostnad på cirka 12 350 tkr. Sammantaget visar resultaten att verksamheten uppnått ovan nämnda effekt och att ursprunglig återföringsplan kvarstår.

Med anledning av att det förebyggande arbetet med skolfrånvaro i grundskolorna avbröts har dock inte den förväntade effekten av att två färre elever går gymnasieskolans introduktionsprogram infriats. Därmed har den uppskattade besparingen på 0,2 mnkr för PN BoU ej uppnåtts. Vid tiden för slutrapporten har därtill ingen elev som tidigare varit HVB- eller SiS placerad erhållit stöd av Bryggan och därmed har den ekonomiska effekten på 0,2 mnkr för Socialnämnden inte heller infriats. Eftersom de ekonomiska effekterna från färre köp av externa skolplaceringar är så pass stora justeras ändå återföringen år 2020 respektive 2021 upp så att det totala återföringsbeloppet matchar kostnaden för satsningen bättre.

Enligt ansökan förväntas två individer slippa uppbära försörjningsstöd i ett år vardera tack vare förebyggande arbete med skolfrånvaro i grundskolan. I likhet med ovanstående effekt avseende två färre elever till introduktionsprogrammet som också antogs vara ett resultat av det förebyggande arbetet i grundskolorna, har inte denna effekt heller infriats. Därmed justeras dessa effekter ned till motsvarande 30 procent i återföringsplanen för VUXAM.

Eftersom satsningen kom igång betydligt senare än planerat, samt att det förekom en del problem under verksamhetens första år blev de faktiska ekonomiska effekterna lägre än de förväntade

⁴³ Från och med år 2020 tillämpas inte längre återföringsmodellen på nya sociala investeringar. För samtliga investeringar som beslutats tidigare gäller dock återföringsplanerna.

ekonomiska effekterna under år 2017 respektive 2018. Den ursprungliga återföringsplanen har därmed reviderats där delar av återföringen flyttats fram till år 2020 samt 2021.⁴⁴ Tabell 12 redovisar en sammanställning över den reviderade återföringsplanen med belopp per nämnd och år, såväl budget (per 2017) som utfall (senaste plan) vid tidpunkten för slutrapporten (per 2020). Med *reviderad plan* avses justerad återföringsplan som reviderats i samband med slutrapporten. Sammanfattningsvis återförs totalt 12 660 tkr, dvs 140 tkr mindre än enligt plan, vilket är en konsekvens av den uteblivna effekten för VUXAM. Sammantaget uppgår återföringsbeloppen för PN BoU till totalt 3 100 tkr (enligt budget) fördelat över åren 2017–2021, motsvarande återföringsbelopp för Socialnämnden uppgår till totalt 9 500 tkr (enligt budget) fördelat över åren 2017–2021 och återföringsbeloppen för VUXAM uppgår till 60 tkr fördelat över åren 2022–2023. Sista kolumnen i Tabell 12 presenterar det faktiska återföringsbeloppet i andel av det budgeterade. Sammantaget återförs 99 procent av den budgeterade återföringsplanen.

Tabell 12. Sammanställning reviderad återföringsplan per 2020, uppdelat per nämnd och år

Återföringar		2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	Summa	Andel
PN BoU	Budget	-450	-1100	-1350	-100	-100			-3 100	
	Reviderad plan	-375	-1050	-1350	-175	-150			-3 100	1
VUXAM	Budget						-100	-100	-200	
	Reviderad plan						-30	-30	-60	0,3
SOC	Budget	-1500	-3640	-4360					-9 500	
	Reviderad plan	-1200	-3500	-4360	-390	-50			-9 500	1
Totalt	Budget	-1950	-4740	-5710	-100	-100	-100	-100	-12 800	
	Reviderad plan	-1575	-4550	-5710	-565	-200	-30	-30	-12 660	0,99

⁴⁴ Utöver detta blev, som en konsekvens av att prognostiserat utfall över kostnaderna inte stämde överens med faktiskt utfall, interndebiteringen år 2020 för låg vilket medför ökad återföring år 2021.

5.3 Utvecklingsområden

I samband med intervjuerna lyfts ett utvecklingsområde. Enligt tidigare förvaltningschef Socialförvaltningen skulle det utifrån perspektivet psykisk ohälsa behövas en ”synkning” med barnpsykiatri, tydliggöra ingången och vad kommun respektive region kan göra för att skynda på processen för utredningar.

- Tydliggöra vad kommunens verksamheter kan göra för att skynda på processen för utredningar.

6 Uppföljande utvärdering

I samband med denna rapport utvärderas framförallt de kortsiktiga effekterna som uppstått tack vare satsningen. En utvärdering av de effekter som kan förväntas uppstå på längre sikt är möjlig först om ett par år då tillräckligt med data finns för en sådan effektutvärdering. Därmed kommer en uppföljande utvärdering genomföras under hösten 2022 med det primära syftet att följa de elever som deltagit i Bryggan och elever som varit placerade i Magelungen vid tiden för Bryggans genomförande för att på så vis se hur bestående de kortsiktiga effekterna varit. Förutom att följa dessa elever kommer även nedanstående indikatorer att följas och analyseras för att se hur väl satsningen uppnått den primära målsättningen med satsningen:

- Andel elever som deltagit i Bryggan som uppnår gymnasiebehörighet i årskurs 9.
- Andel elever i grundskolan med extern skolplacering.

Bilagor

Bilaga 1 – Utvärderingsschema

Utvärderingsschema Bryggan					
Målgrupper: - Elever i behov av kombinerad skolundervisning och behandling, samt deras familjer. (A) - Elever som kommer hem från eller är på väg till HVB- eller SiS-placeringar. (B) - 15 utvalda grundskolor som ges riktat stöd för att utveckla sitt främjande och förebyggande arbete kring problematisk skolfrånvaro. (C)					
Kvantitativa mål: - Antalet nya skolplaceringar i extern verksamhet ska minska med 100 procent. - Den totala frånvaro på de 15 utvalda grundskolorna ska minska med minst två procentenheter.					
Mål	Aktivitet	Aktivitetsmått	Effektmått	Indikatorer	Ekonomiska effekter
Fler i målgruppen (A) när gymnasiebehörighet efter årskurs 9.	Kartlägga elevens behov av anpassad skolundervisning. Genomföra anpassad skolundervisning, genom bland annat digitala hjälpmedel och alternativa undervisningsformer.	Antal elever i verksamheten. Antal kartläggningar av undervisning resp. stöd och behandling. Antal undervisningstimmar i verksamheten.	Andel elever i målgruppen som ökar antalet uppnådda kunskapskrav och/eller terminsbetyg samt betyg. Andel elever i målgruppen med minskat destruktivt normbrytande beteende (SDQ före/efter).	Andel elever som uppnår godkända betyg i årskurs 6. Andel elever som uppnår gymnasiebehörighet i årskurs 9. Andel elever i introduktionsprogram i förhållande till antal elever i gymnasieskolan. Andel överåriga elever i grundskolan.	Färre elever till introduktionsprogram (Gymn.) Minskat försörjningsstöd. Färre placeringar externt (Skola och Socialtjänst). Snabbare återgång till hemskola efter HVB-/SiS-placering.
Målgruppens (A) närvaro i grundskolan ökar (hemskola resp intern verksamhet).	Kartlägga elevens behov av stöd och behandling. Genomföra behandlande insatser till elev.	Antal behandlingsinsatser och tidsåtgång.	Andel inom målgruppen med ökad skolnärvaro (hemskola resp intern verksamhet).		
Målgruppen (A) ges förbättrade möjligheter till en varierande fritid.	Erbjuda aktiviteter i Bryggan.	Deltagande i aktivitet i Bryggan.	Andel inom målgruppen som anser sig fått en bättre fritid. (Avslutssamtal).		
Målgruppens (B) behov kan i ökad utsträckning mötas upp inom intern verksamhet.	Tillhandahålla en intern verksamhet som möter målgruppens behov.	Antal elever i intern verksamhet. - Från/till Kompassen - Från/till hemskola. - Från/till extern placering.	Andel elever som återgår till hemskola efter tidigare placering. Antal dagar i väntan på återgång till hemskola från tidigare placering.	Andel elever i grundskolan med extern skolplacering. Antal dygn i HVB-/SiS-placering för grundskoleelever.	
Elever som varit externt placerade (B) erbjuds stöd i samband med hemkomst, som underlättar återgång till hemskola och minskar risken för återplacering.	Genomföra skolundervisning. Ge professionellt stöd i övergången från HVB-struktur till hemmiljön.	Antalet hemkommande elever. Antalet undervisningstimmar. Antalet insatser för att underlätta övergång.	Andel elever som återplaceras till HVB/SiS.		
Familjer inom målgruppen (A+B) erbjuds stöd- och behandlingsinsatser som bidrar till en positiv förändring i vardagen för familjen och eleven.	Kartlägga familjers behov av stöd och behandling. Genomföra familjebehandlande insatser.	Antalet kartläggningar. Antalet familjer i verksamheten. Antalet familjebehandlande insatser och tidsåtgång.	Andel familjer i målgruppen som upplever förbättrade förutsättningar för elevens skolgång.		

Bilaga 2 – Nuvarande arbetsgång för placering på Bryggan

